

Хроніка свободи слова 2015

Київ, 2016

«Хроніка свободи слова — 2015» є підсумковим аналітичним продуктом моніторингу свободи слова в Україні протягом 2015 року, який проводився ГО «Інститут масової інформації» за підтримки проекту «У-Медіа», що реалізується «Internews Network» за підтримки Агенства США з міжнародного розвитку (USAID) та неприбуткової організації «Національний внесок заради демократії» (NED).

Мережа регіональних кореспондентів ІМІ, яка працює в рамках проекту «Барометр свободи слова», фінансується за підтримки міжнародної правозахисної організації «Freedom House».

Над виданням працювали: Катерина Дячук, Оксана Романюк, Ірина Чулівська, Олексій Фурман.

Дизайн обкладинки: Олександр Оксимець.

Дизайн інфографік: Тарас Волянчук.

Літературний редактор: Тетяна Романюк

Переклад: Марія Дмитрієва.

Верстка: Петро Клим.

На обкладинці використано фото Макса Левіна.

ЗМІСТ

Вступ.....	4
Убивства.....	8
Побиття, напади.....	9
Перешкоджання законній професійній діяльності журналістів.....	12
Пошкодження майна та напади на офіси ЗМІ.....	15
Затримання.....	16
Погрози, залякування.....	19
Пошкодження майна і напади на приміщення журналістів.....	22
Цензура.....	23
Доступ до інформації.....	24
Політичний та економічний тиск.....	27
Економічний тиск.....	28
Кібер-злочини проти ЗМІ та журналістів.....	28
Інші випадки юридичного та непрямого тиску.....	29
Судові позови проти журналістів.....	31
Судові позови від журналістів.....	32
Крим.....	34
Порушення прав журналістів на територіях, окупованих «ДНР» і «ЛНР».....	36
Реакція журналістської спільноти.....	38
Introduction.....	43
Homicides.....	47
Beating, assaults.....	48
Obstruction to lawful professional activities of journalists.....	51
Damage to the property and attacks on offices of media outlets.....	55
Detainment.....	56
Threats, intimidation.....	58
Damage to the property and attacks on journalists' apartments.....	61
Censorship.....	62
Access to information.....	63
Political and economic pressure.....	66
Economic pressure.....	67
Cybercrime against mass media and journalists.....	67
Other cases of legal and indirect pressure.....	68
Lawsuits against journalists.....	70
Lawsuits by journalists.....	72
Crimea.....	73
Violation of journalists' rights on the territories occupied by "DPR" and "LPR".....	76
Response of journalist community.....	77

Вступ

У 2015 році на неокупованій території України ситуація зі свободою слова значно покращилася порівняно з 2014 роком.

За результатами 2015 року, експертами ІМІ було зафіксовано 310 порушень свободи слова, що втричі менше ніж у 2014 році (995 порушень).

Разом з Кримом (43 випадки) та окупованими територіями Донбасу (16 зафіксованих випадків) у 2015 році кількість порушень свободи слова становила 369 випадків.

Категорією, у якій зафіксовано найбільше порушень, стали перешкоджання законній професійній діяльності журналістів (100 випадків), що в півтора раза менше ніж позаминулого року (у 2014 році — 150, у 2013 році — 130 перешкоджань). Згідно з даними ІМІ, пік перешкоджань журналістам припав на вересень та жовтень 2015 року, і був пов'язаний з передвиборчою кампанією до місцевих виборів. Найбільше журналістам перешкоджали саме члени виборчих комісій, які або не знали виборчого законодавства, або не бажали бути лояльними до журналістів.

На другому місці за кількістю випадків йдуть **побиття та напади** на журналістів — **58 випадків було зафіксовано у 2015 році**, що в п'ять разів менше ніж позаминулого року (у 2014 році — 286 випадків, у 2013 — 97). Основними нападниками на журналістів у 2015 році стали приватні особи та невідомі громадяни (на відміну від 2014 та 2013 років, коли основними агресорами були представники правоохоронних органів та місцеві чиновники). На думку експертів ІМІ, ця цифра свідчить

про дві тенденції: перша — це те, що реформа правоохоронних органів має ефект у реальному житті, і зокрема — має реальний вплив на свободу слова. Друга тенденція — це збільшення агресії щодо журналістів у пересічних громадян, що може бути пов'язано з відповідними виступами політиків, посадовців, які називали всіх підряд журналістів, як категорію, винними в розпаленні конфлікту на Сході.

У першу трійку за кількістю випадків також увійшли **погрози та залякування**. У 2015 році зафіксовано **36** таких випадків, що майже втричі менше ніж у 2014 році — 98 (у 2013 році — 35 випадків).

Серед негативних тенденцій, які були помічені ІМІ у 2015 році, є **збільшення кількості випадків, коли журналістам обмежували доступ до публічної інформації**. У 2015 році таких випадків зафіксовано вдвічі більше (33), ніж у 2014 році (14), у 2013 році — 13 випадків. У 2015 році обмежували доступ журналістів переважно органи місцевої влади (обласні ради, облдержадміністрації, міськради). Обмеження доступу також мали місце після місцевих виборів у жовтні 2015 року, коли новообрані місцеві ради почали масово запроваджувати нові правила акредитації, трактуючи її як дозвільну систему, в порушення українського законодавства.

У 2015 році ІМІ зафіксував **2 випадки вбивства**, пов'язаних із журналістською професією (у 2014 році — 7, у 2013 — жодного).

27 лютого у Пісках Донецької області, унаслідок мінометного обстрілу загинув фотокореспондент газети «Сьогодні» **Сергій Ніколаєв**. За словами його колег, він був у бронезилеті, який фотокори різних редакцій купили разом, скинувшись грошима. У зв'язку з цим ІМІ звернувся до топ-менеджерів і власників ЗМІ, наголосивши, що неприпустимо відправляти журналістів у зону бойових дій без відповідного захисного обладнання, без аптечок і елементарних знань про домедичну допомогу.

16 квітня у Києві невідомі розстріляли проросійського письменника і блогера Олеса Бузину. Основною версією вбивства міліція вважає його професійну діяльність.

Протягом 2015 року, у **заручниках у бойовиків «ЛНР»** перебувала луганська фіксерка, фрілансерка Марія Варфоломєєва, яку затримали під час зйомок жилих будинків на вулиці Луганська 9 січня 2015 року. Для порівняння, у 2014 році ІМІ зафіксував 79 випадків викрадень та утримувань журналістів у заручниках.

Також у 2015 році експертами ІМІ було зафіксовано **12 випадків цензури**, що в одинадцять з половиною разів менше ніж у 2014 році (138 випадків, переважно пов'язаних з окупованими територіями).

В анексованому Росією Криму у 2015 році було зафіксовано 43 випадки порушення свободи слова. На півострові на ЗМІ тиснули російські спецслужби, Роскомнагляд, окупаційна кримська влада. Російська ФСБ підозрювала журналістів у «екстремізмі», сотні місцевих ЗМІ, як, наприклад, кримськотатарський телеканал АТР, вимушені були припинити свою діяльність через ненадання дозволу Роскомнагляду працювати на окупованому півострові, десятки журналістів продовжували виїжджати з Криму.

На окупованих територіях Донеччини та Луганщини бойовики так званих «ЛНР» та «ДНР» протягом 2015 року затримували журналістів, глушили та блокували українські телеканали та радіостанції, нападали та руйнували помешкання журналістів, видавали накази про заборону українським ЗМІ висвітлювати ту чи іншу їхню діяльність.

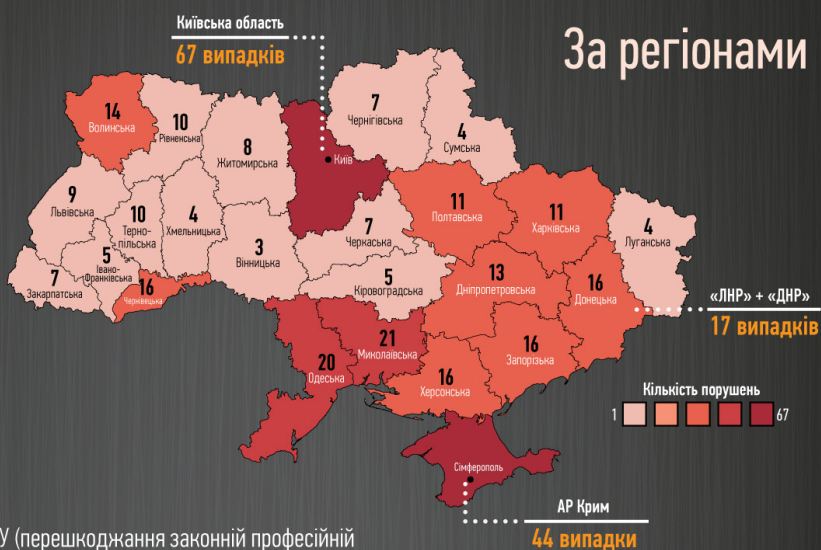
У 2015 році, регіонами-лідерами порушень (окрім окупованих територій) стали:

2015

ПОРУШЕННЯ ПРАВ ЖУРНАЛІСТІВ В УКРАЇНІ

310

порушень
свободи слова
та прав журналістів
зафіксовано у 2015
році на неокупованій
території України.
У 2014 році — 995.

Лише по 11 справах по 171 ст. ККУ (перешкоджання законній професійній діяльності журналістів) були складені обвинувачувальні акти.

105

За типами порушень

Перешкоджання

Побиття, напади

Погрози, залякування

Обмеження доступу до інформації

Цензура

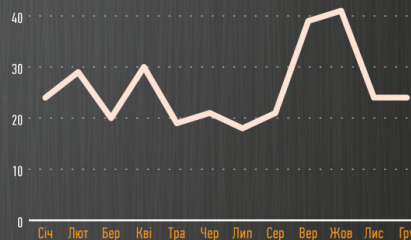

Убивства

Викрадення

За місяцями

Інститут масової інформації, 2016

- Київ (60), Київщина (5) — 65
- Миколаївщина — 21
- Одещина — 20
- Чернівецька обл. — 16
- Херсонщина — 16
- Донеччина — 16
- Запоріжжя — 15
- Волинь — 14
- Харківщина — 11
- Рівненщина — 10
- Тернопільщина — 10

Для порівняння, у 2014 році більшість порушень свободи слова були зафіксовані в Києві (256), на Сході (Луганська область — 91 випадок, Донецька — 197) та у Криму (148).

Не дивлячись на зменшення кількості випадків порушення свободи слова у 2015 році, в країні, як і раніше, **залишається актуальною проблема безкарності**. За даними МВС, у 2015 році лише щодо 11 справ за 171-ю статтею ККУ (перешкоджання законній професійній діяльності журналістів) були складені обвинувачувальні акти. Водночас, це вдвічі більше ніж у 2014 році (6 справ, скерованих до суду, у 2013 — 5 справ).

Детальніше про стан свободи слова читайте на сайті ІМІ у рубриці «[Барометр свободи слова](#)».

Убивства

У 2015 році в Україні сталося 2 вбивства, пов'язаних із професійною діяльністю (у 2014 році — 7, у 2013 — жодного) — обидва вбиті є українськими громадянами. Убивства сталися на Донеччині, в зоні АТО, та в Києві.

27 лютого 2015 року в Пісках Донецької області, унаслідок мінометного обстрілу загинув фотокореспондент газети «Сьогодні» **Сергій Ніколаєв**, коли проводив зйомку на лінії фронту. Він отримав осколкові поранення і помер від отриманих травм у лікарні.

Фотокореспондент Сергій Ніколаєв за кілька годин до поранення в с. Піски Донецької області, 28 лютого 2015 року. Фото Макса Рокотанськи.

Сергій був у бронежилеті, який фотокори різних редакцій купили разом, скинувшись грошима. Смерть Сергія Ніколаєва вказала на безвідповідальність редакцій, які відправляють журналістів у зону бойових дій без належної амуніції та підготовки.

У зв'язку з цим ІМІ звернувся до топ-менеджерів і власників ЗМІ, наголосивши на неприпустимості відправлення журналістів у зону бойових дій без відповідного захисного обладнання, без аптечок та елементарних знань про медичну допомогу.

За фактом загибелі Сергія Ніколаєва Слідчий відділ Красноармійського міського відділу Донецької області відкрив кримінальне провадження з попе-

редньою правовою кваліфікацією за ч. 1 ст. 115 «Умисне вбивство» Кримінального кодексу України.

Представник ОБСЄ з питань свободи ЗМІ Дуня Міятович заявила, що смерть фотокореспондента газети «Сьогодні» Сергія Ніколаєва на сході України вказує на необхідність термінових заходів щодо гарантування безпеки журналістів у зонах конфліктів.

19 серпня 2015 року Президент України Петро Порошенко призначив стипендію доньці журналіста Сергія Ніколаєва — Валерії Кравчук 1995 року народження.

16 квітня 2015 року у дворі власного будинку був розстріляний проросійський письменник, блогер **Олесь Бузина**. Він отримав чотири вогнепальних поранення, одне з яких у голову. Основною версією вбивства міліція вважає професійну діяльність Бузини.

Міністерство внутрішніх справ оголосило підозру у його вбивстві двом мешканцям столиці — Андрію Медведьку та Денису Поліщуку.

Адвокат підозрюваних Сергій Войченко заявив, що проведена судова молекулярно-генетична експертиза не може свідчити про вину підозрюваних у скоєнні цього злочину. Двоє свідків у справі про вбивство Олеса Бузини заявили, що затримані підозрювані не схожі на осіб, які перебували на місці злочину.

Обидва підозрювані перебували в Лук'янівському СІЗО. Згодом суд відпустив їх під домашній арешт.

Побиття, напади

У 2015 році побиття та напади на журналістів вийшли на друге місце за кількістю випадків — 58 випадків, це в п'ять разів менше ніж у 2014 році — 286 випадків (у 2013 — 97).

Основними нападниками на журналістів у 2015 році стали невідомі громадяни та приватні особи (на відміну від 2014 та 2013 років, коли основними агресорами були представники правоохоронних органів та місцеві чиновники).

Чотири області стали лідерами з кількості побиття та нападів на журналістів. Зокрема, це **Київщина — 11** (Київ — 8, область — 3), **Одещина — 9, Чернігівщина — 5 та Миколаївщина — 4.**

Сутички біля Верховної Ради України 31 серпня 2015 року. Фото Віталія Головіна.

У Києві журналісти переважно постраждали внаслідок дій мітингувальників, коли були в епіцентрі подій під Верховною Радою, 31 серпня. Тоді, під час протистояння з силовиками, протестувальники кинули в бійців Національної гвардії України бойову гранату. Унаслідок, журналісти та оператори кількох ЗМІ отримали осколкові поранення. Зокрема, оператор ТСН телеканалу «1+1» Дмитро Большаков отримав осколкове поранення в ногу, а також отримали поранення журналісти 5-го каналу.

В інших випадках журналісти у Києві постраждали від дій невідомих, цивільних та міліції. У Київській області на журналістів нападали депутат сільради, родич чиновника та невідомі.

На Одещині на журналістів нападали та били переважно невідомі (5), в інших випадках — активісти, тітушки та цивільні.

На Чернігівщині — цивільні, невідомі, депутат сільради, тітушки та охорона. Один випадок побиття на Чернігівщині цікавий тим, що журналіста побили через два роки після написання статті. Так, родич героя статті підловив журналіста і напав на нього, вирішивши помститися за написане.

На Миколаївщині — посадовець, податківці, цивільні та бійці «Айдару».

Журналістів у 2015 році просто били, намагалися збити машиною, нищили техніку. Били через статті, через відезйомки сесій міськрад та бюджетної сесії, на різних акціях, чи-то протесту, чи-то пам'яті. Наприклад, в Авдіївці Донецької області, яка підконтрольна українській владі, на журналістів телеканалу «112 Україна» накинулися прихильники «ДНР» та розбили камеру.

Гучним випадком, який призвів до звільнення чиновника, став напад під Києвом на знімальну групу програми журналістських розслідувань «Наші гроші» (телеканал ЗІК), яка знімала сюжет про будівництво в лісі будинку, який належить родині заступника міністра внутрішніх справ Сергія Чеботаря.

Нападники:

- невідомі — 17
- цивільні — 10
- депутати (сільрад, райрад, міськрад, облрад) — 5
- правоохоронці — 4
- мітингувальники — 4
- тітушки — 4
- охорона (заводу, кандидатів у депутати) — 3
- чиновники, посадовці — 3
- активісти — 3
- члени виборчої комісії — 2
- бійці добровольчого батальйону «Айдар» — 1
- податківці — 1
- бойовики «ЛНР» — 1

Загалом ситуація за регіонами виглядає так:

Київщина — 11 (Київ — 8, область — 3)
 Одещина — 9
 Чернігівщина — 5
 Миколаївщина — 4
 Дніпропетровщина — 2
 Донецчина — 2
 Житомирщина — 2
 Харківщина — 2
 Вінниччина — 2
 Луганщина — 2
 Львівщина — 2

Запоріжжя — 2
Полтавщина — 2
Черкащина — 2
Закарпаття — 1
Рівненщина — 1
Волинь — 1
Сумщина — 1
Тернопільщина — 1
Херсонщина — 1
Хмельниччина — 1
Чернівці — 1

Перешкодження законній професійній діяльності журналістів

Перешкодження стало категорією, у якій зафіксовано найбільше порушень у 2015 році — 105 випадків, що майже в півтора раза менше ніж у 2014 році — 150 випадків (у 2013 році — 130).

Згідно з даними ІМІ, **під перешкоджань журналістам припав на вересень та жовтень 2015 року**, коли було зафіксовано по 18 випадків порушень під час передвиборчої кампанії до місцевих виборів, в день виборів — 25 жовтня та під час підрахунку голосів. **Найбільше у 2015 році журналістам перешкоджали саме члени виборчих комісій**, які або не знали виборчого законодавства, або не бажали бути лояльними до журналістів. ІМІ зафіксував **24 таких випадки**. Найчастіше це робили на Донеччині (7 випадків) та на Волині (3 випадки). В основному члени виборчих комісій не пускали журналістів на засідання комісій, не дозволяли бути присутніми під час підрахунку голосів, не пускали у приміщення виборчкому, а також перешкоджали в отриманні інформації, голосували за видалення з засідань. Вдавалися члени комісій до допомоги правоохоронців, коли просили вивести журналістів із засідань. Зокрема, такі випадки зафіксовані в Мукачєво Закарпатської області та на Волині.

Крім того, **члени комісій самі фізично заважали журналістам**. Зокрема, такий випадок стався 25 жовтня у Херсоні на виборчій дільниці №650637, голова комісії фізично заважала проводити пряме включення кореспонденту телеканалу News One Василю Келеберді, вона намагалася самотійно прибрати камеру. Після роз'яснення журналістами своїх прав, перестала втручатися в їхню роботу.

Також члени виборчкому перешкоджали журналістам вести відеозйомку, намагаючись застосовувати фізичну силу. Так, 12 листопада у Житомирі член Житомирської міської територіальної виборчої комісії від Радикальної партії Ляшка Сергій Виговський перешкоджав роботі журналіста та керівника відділу журналістських розслідувань місцевої газети «20 хвилин» Тараса Боросовського. Член виборчої комісії тикав дулі та спробував застосувати фізичну силу, щоб відібрати телефон.

Люди голосують під час місцевих виборів у Миколаєві, 15 листопада 2015 року. Фото Станіслава Козлюка.

Крім того, **ІМІ зафіксував під час місцевих виборів випадки, коли журналістів не випускали з виборчої дільниці**, або випускали з дільниці лише після втручання міліції. Два таких випадки сталися в Житомирі та в Маріуполі

Донецької області. Так, 15 листопада у Житомирі журналістку інтернет-видання Житомир.info та 5-го каналу Оксану Трокоз після підрахунку голосів не випускали з дільниці. Голова комісії Роман Тарасов мотивував це тим, що не випустить її, поки не підрахує результати голосування. Лише після запакування виборчої документації журналісти покинули дільницю разом з усіма.

29 листопада в Маріуполі журналіста інтернет-видання 6262.com.ua та газети «Наша Дружковка» Павла Островського випустили з території виборчої дільниці №142333 тільки після втручання слідчо-оперативної групи. За словами журналіста, свою відмову випустити його члени комісії обґрунтували тим, що за законом після 20-ї години ділянка закривається і до того, як будуть підраховані всі голоси, ніхто не має права залишати дільницю. Журналіста випустили лише після того, як він звернувся до правоохоронців.

У трійку порушників увійшли також цивільні — 21 випадок, та охоронці — 14 випадків.

Цивільні зривали інтерв'ю журналістам, забороняли фотографувати, кидались на медійників, бо не подобались їхні запитання, заважали вести відеозйомку, намагалися зламати техніку, або викидали її. На журналістів лаялися, виганяли з заходів, забороняючи медійникам виконувати свою роботу.

Охоронці, які перешкоджали журналістам, не пускали їх на зустрічі, на партійні конференції, сесії міськрад, проганяли з місця подій, забороняли фото- та відеозйомку, намагалися відібрати техніку.

В інших випадках журналістам перешкоджали невідомі, судова гілка влади, представники ОДА, міськради, уряду, прокуратури, представники політичних партій, депутати міськради та селищних рад, сільрад, міліція, силовики, міські й сільські голови, представники СБУ та тітушки.

Регіонами-лідерами, у яких найчастіше перешкоджали журналістам, стали Волинь, Дніпропетровщина та Донеччина, де зафіксовано по 9 випадків, на другому місці Київ та Миколаївщина — по 8 випадків, і третє місце за кількістю випадків посіли Запоріжжя та Херсонщина — по 7 випадків відповідно.

На Волині переважно заважали журналістам працювати члени виборчої комісії, а також цивільні, охоронці, тітушки, посадовці та представники «Опозиційного блоку».

На Дніпропетровщині це робили переважно невідомі, а також члени виборчих комісій, цивільні, охоронці та представники «Опозиційного блоку».

На Донеччині з дев'яти випадків перешкоджання у сімох заважали члени виборчих комісій, а також охоронці і невідомі.

У Києві трошки інакша ситуація. Тут більше перешкоджали охоронці та цивільні, а також судова гілка влади й посадовці. На Миколаївщині — посадовці, судова гілка влади, а також цивільні, представники партії «Наш край», охоронці та члени виборчої комісії.

Найбільше перешкоджали:

члени виборчих комісій — 24
цивільні — 21
охоронці — 14
невідомі — 10
судова гілка влади — 8
представники ОДА, міськради, уряду, прокуратури — 6
представники політичних партій — 6
депутати (міськради, селищних рад, сільрад) — 4
міліція, силовики — 4
посадові особи (міські й сільські голови) — 4
представники СБУ — 2
тітушки — 2

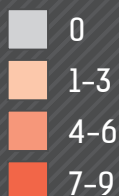
За регіонами:

Волинь — 9
Дніпропетровщина — 9
Донеччина — 9
Миколаївщина — 8
Київ — 8
Запоріжжя — 7
Херсонщина — 7
Полтавщина — 6
Закарпаття — 5
Рівненщина — 5
Житомирщина — 4
Кіровоградщина — 4
Одещина — 4
Тернопільщина — 4
Львівщина — 3
Чернівецька область — 3
Сумщина — 2
Харківщина — 2
Хмельниччина — 2

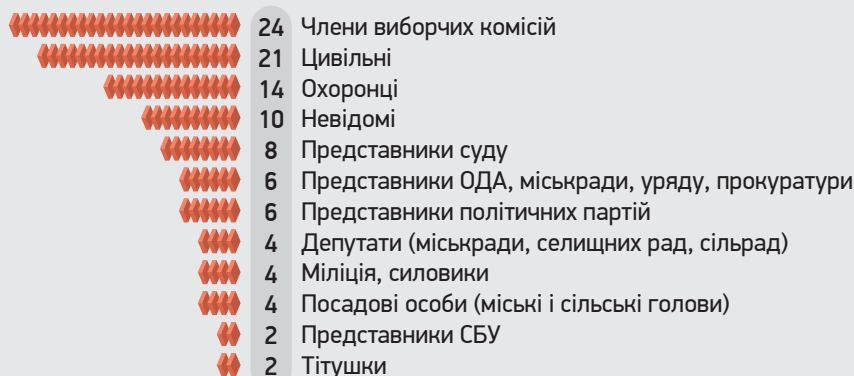
ПЕРЕШКОДЖАННЯ ЖУРНАЛІСТАМ:

105 ВИПАДКІВ

ПО РЕГІОНАХ:

НАЙБІЛЬШЕ ПЕРЕШКОДЖАЛИ:

Черкащина — 2

Івано-Франківщина — 1

Луганщина — 1

Пошкодження майна та напади на офіси ЗМІ

У 2015 році було зафіксовано дев'ять випадків пошкодження майна і нападів на офіси ЗМІ, це в сім разів менше ніж у 2014 році, коли більшість випадків були зафіксовані у східних областях України та в Криму.

У 2015 році напади на офіси ЗМІ сталися у семи регіонах — по два випадки на Донеччині та Харківщині, та по одному на Чернігівщині, Запоріжжі, Кіровоградщині, Львівщині та в Києві. У всіх випадках нападали невідомі.

Нападники закидали офіси ЗМІ «коктейлями Молотова», били вікна в будівлях редакцій, грабували, пошкоджували кабелі телеканалів, у зв'язку з чим, ті не могли транслювати свої програми. Два таких випадки пошкодження кабелів сталися в Чернігові та на Харківщині.

В інших випадках, зокрема у Запоріжжі, невідомі пограбували приміщення редакції місцевої газети «Правда», викравши з кабінету головного редактора Валерія Зотова ноутбук. При цьому інші матеріальні цінності, що знаходилися на робочому столі, злочинців не зацікавили. Співробітники «Правди» пов'язують цей факт з резонансними матеріалами в номері газети. Так, 29 липня був опублікований матеріал про те, що перед будником обласної прокуратури відбулася акція праворадикалів із «Сили нації», під час якої на імprovізованій шибениці було повішене і спалене опудало прокурора Олександра Шацького.

У місті Олександрія Кіровоградської області у двір офісу газети «За нашу Перемогу» кинули гранату, яка, вибухнувши, пошкодила офіс редакції. Редактор газети Борис Логвінов пов'язував інцидент з професійною діяльністю. За однією з версій Логвінова, вибух є черговим попередженням місцевої влади, яка не терпітиме критики та викривальних матеріалів на свою адресу.

У місті Красноармійськ, що на Донеччині, розбили вікна в редакції сайту 06239.com.ua. На думку редакції сайту, єдиною причиною інциденту міг стати конфлікт одного з журналістів із кандидатом на посаду міського голови Красноармійська Русланом Требушкіним.

Видання нагадує, що 19 жовтня кореспондент сайту 06239 звернувся до Руслана Требушкіна за коментарем щодо подій, які відбувалися у Територіальній виборчій комісії Красноармійська, але кандидат на посаду міського голови, «будучи агресивно налаштований по відношенню до сайту, не тільки не дав коментар, але й намагався заволодіти робочим планшетом».

Основною метою нападів на офіси ЗМІ було перешкодити, залякати чи помститися за опублікований матеріал.

Затримання

Всього у 2015 році було зафіксовано три випадки затримання журналістів.

У двох випадках журналістів затримували представники правоохоронних органів — співробітники Служби безпеки України (Київ) та поліції (Харківщина), а також співробітники Державної прикордонної служби України (на пункті пропуску «Чонгар» в Херсонській області — адміністративному кордоні материкової України з Кримом).

Затримання журналістів з боку СБУ та поліції відбувалося із застосуванням фізичної сили. Слід зазначити, що застосування фізичної сили характерно для силовиків

узагалі, але пік затримань з побиттям стався під час Майдану, коли журналістів, які знімали акції протесту, цілеспрямовано били при затриманні.

Скандальним минулого року, зокрема, стало затримання 2 жовтня співробітниками СБУ журналіста Михайла Ткача й оператора Кирила Лазаревича програми антикорупційних розслідувань «Схеми. Корупція в деталях», що виходить на Радіо Свобода і UA:Першому. І хоча СБУ обіцяла розібратися, а Військова прокуратура закрила кримінальне провадження про перешкоджання законній журналістській діяльності, журналістам усе-таки вдалося в суді довести, що їх затримали незаконно.

17 травня 2015 року співробітники Державної прикордонної служби України затримали на пункті пропуску «Чонгар» (адміністративний кордон материкової України з Кримом, Херсонська область) журналістів генічеського сайту «Вісті Генічеська».

Як повідомив ІМІ редактор видання Олексій Давидов, прикордонники накинулися на них, щойно журналісти дістали камеру.

«Приїхали до КПП “Чонгар”, тільки дістали камеру, одразу накинулися більше десяти прикордонників, і сказали, поки не видалите відео — не поїдете. Ми сказали, що журналісти, посвідчення в машині, машина два метри від нас. Змусили сидіти на спеці дві години. Вони нас затримали, хоча не складали ніяких документів, ні протоколу, нічого. Буде відео, там буде все видно. Ми викликали міліцію, написали заяву і нас безперешкодно відпустили», — повідомив Олексій.

Журналісти перебували біля першого пішохідного пропуску через кордон недалеко від автозаправки. «Побачивши відеокамеру, українські прикордонники затримали двох журналістів і зажадали видалити запис, хоча ніяких написів, що забороняють відеозйомку там немає», — розповів він.

На місце події викликали міліцію. Також приїхали служба внутрішньої безпеки та керівництво прикордонників. Після з'ясування обставин, співробітники Держприкордонслужби визнали неправомірність своїх дій і журналістів відпустили.

2 жовтня 2015 року співробітники СБУ затримали в Києві журналіста Михайла Ткача й оператора Кирила Лазаревича програми антикорупційних розслідувань «Схеми. Корупція в деталях», що виходить на Радіо Свобода і UA:Першому. Журналістів затримали під час зйомок епізоду для журналістського розслідування невідповідності стилю життя рівню зарплат в СБУ. При затриманні співробітники СБУ застосували силу, а також відібрали й пошкодили техніку журналістів.

Згодом співробітники СБУ відпустили журналістів, а голова СБУ Василь Грицак пообіцяв службове розслідування.

Військова прокуратура Київського гарнізону розпочала кримінальне провадження про перешкоджання законній журналістській діяльності.

15 жовтня 2015 року СБУ намагалася зашкодити виходу в ефір сюжету програми «Схеми» про елітні автівки співробітників СБУ.

25 листопада 2015 року стало відомо, що працівники СБУ, які затримали знімальну групу програми антикорупційних розслідувань «Схеми. Корупція в деталях» і були тимчасово відсторонені від роботи, вже повернулися до виконання обов'язків.

Затримання співробітниками СБУ журналіста програми розслідувань «Схеми» Михайла Ткача, в Києві, 2 жовтня 2015 року. Скріншот відеозапису «Радіо Свобода онлайн» на Youtube.

23 грудня 2015 року стало відомо, що начальника служби охорони пропускнуго режиму Служби безпеки України Юрія Бондарева, який брав участь в інциденті з затриманням журналістів програми «Схеми. Корупція в деталях» Михайла Ткача і Кирила Лазаревича, звільнено із займаної посади.

5 січня 2016 року Михайло Ткач повідомив, що Військова прокуратура Київського гарнізону закрила кримінальне провадження, відкрите за фактом нападу співробітників СБУ на журналістів програми «Схеми». Також журналіст повідомив, що оскаржуватиме дане рішення прокуратури в суді.

19 січня 2016 року Печерський районний суд м.Києва визнав потерпілими в результаті дій співробітників СБУ журналістів програми антикорупційних розслідувань «Схеми. Корупція в деталях» Михайла Ткача та Кирила Лазаревича.

Також суд визнав винним у вчиненні адміністративного правопорушення керівника служби охорони пропускнуго режиму Служби безпеки України Юрія Бондарева, який брав участь в інциденті з затриманням знімальної групи програми «Схеми». Суд, який розглядав справу про перевищення Бондаревим службових повноважень, постановив накласти на нього адміністративне стягнення у вигляді двох діб гаупвахти.

2 жовтня 2015 року в місті Богодухові Харківської області співробітники міліції затримали журналістів Громадського ТБ.Харків із застосуванням фізичної сили. Журналісти висвітлювали пікет, який проводили харківські активісти біля нафтопереробного заводу в Богодухові (ТОВ «Богодухівська нафтобаза»).

Пікетувальники вимагали зупинити незаконну, за їхніми словами, переробку нафти, і також вимагали зустрічі з директором заводу. Через три хвилини після початку ак-

ції до будівлі заводу підїхало близько семи автівок міліції, з яких вийшли озброєні люди у формі співробітників міліції.

Після нетривалої перепалки з активістами, міліціонери почали затримувати активістів, а після цього і журналістів Громадського ТБ.Харків. На прохання представитися і назвати причину затримання журналістів, міліціонери мовчки намагалися припинити зйомку, повідомляло Громадське ТБ.Харків на своїй сторінці у Фейсбук.

«Нашим журналістам викрутили руки, помістили в автозак, і доставили у відділення міліції Богодухівського району. У райвідділі журналістів змусили припинити зйомку й намагалися додивитися особисті речі. Будь-які прохання представитися і назвати причини затримання співробітники міліції ігнорували. Через годину журналістів відпустили з райвідділу», — повідомляло Громадське ТБ.Харків.

Погрози, залякування

У 2015 році погрози та залякування стали одним із найбільш розповсюджених методів тиску на журналістів і посіли третє місце за кількістю випадків. Протягом року ІМІ зафіксував 39 таких випадків, що менше майже втричі, ніж у 2014 році — 98 (у 2013 році — 35).

Найбільше погроз сталося в Києві — 12 (у 2014 році столиця теж була лідером у цій категорії порушень) та на Херсонщині — 5 випадків. У Києві з 12 випадків — 8 стосуються хибних замінувань редакцій відомих ЗМІ — 5-го каналу, телеканалу «112 Україна», телеканалу NewsOne, газети та радіо «Вести». На Херсонщині погрожували переважно экс-нардеп та представники херсонського «Правого сектору».

Переважна більшість тих, хто погрожував — невідомі (17) та цивільні (9). Також журналісти ставали жертвами погроз із боку депутатів міськрад, або колишніх депутатів — міськрад та Верховної Ради (4).

Так, депутат Ірпінської міської ради (м.Ірпінь, Київська область) Валерій Пеший погрожував фізичною розправою журналістці телеканалу НТН під час зйомок сюжету програми «Агенти впливу» про незаконні вирубки в Національному парку з боку міста Гостомель Київської області. Журналісти хотіли розпитати депутата про акти на земельні ділянки. У відповідь на це Пеший сказав своєму охоронцю розбити камеру знімальної групи: «Да розбий камеру цьому п...су!». А журналістці сказав: «Викинь цю херню. Дати тобі по морді? Так зараз дам п...и тобі!».

Інший випадок, коли колишній народний депутат від Партії регіонів Олексій Журавко, який знаходиться в розшуку СБУ, погрожував цюрупинському блогеру Дмитру Воронову через критичні статті про нього.

Найбільше погроз журналісти отримали при фізичному контакті та через телефонні дзвінки — по 16 випадків. У 2015 році з'явився ще один метод тиску на журналістів — **погрози через соцмережі** Фейсбук та ВКонтакті — таких випадків зафіксовано 5. Один випадок ІМІ, мабуть, чи не вперше зафіксував — погроза на шпальтах друкованої газети, яка належить колишньому «регіоналу».

Так, черкаському журналісту Юрію Стригуну погрожували на шпальтах газети «Рідна земля», яка належить колишньому «регіоналу» Олександру Короткову. У газеті «моделювали» ситуацію, як Стригун може «раптово перечепиться через прутик і вдариться голівонькою об асфальт».

У статті в «Рідній землі» йдеться про незалежного журналіста, який своїми статтями про приватизацію Тальнівського хлібокомбінату відлякує інвесторів та вставляє палиці в колеса власникам. «Пан Стригун має стільки “друзів” в районі, що абсолютно не матиме ніяких підстав, коли раптом перечепиться через черговий “прутик” в Тальному і вдариться своєю голівонькою об не покладений на тому місці асфальт, звинувачувати в тому Комбінат чи Депутата. Це абсолютно не погроза, боронь Боже! Просто, ми моделюємо ситуацію, коли “абсолютний поборник правди”, отримавши черговий струс мозку — у тому числі і від своїх “друзів” чи “Інвесторів” — звинуватить в тому знову Комбінат хлібопродуктів», — написав Злоба Денний у газеті, яка вийшла в друк 1 квітня 2015 року.

Сам Стригун пояснив, що за останні три роки він зробив кілька розслідувань з приводу діяльності Олександра Короткова. «Колишній заступник Партії регіонів у обласній раді був призначений на один з найбільших хлібокомбінатів України у Черкаській області, довів його до банкрутства і сам приватизував. Тепер його газета перейшла до відкритих погроз», — розповів він.

Області:

Київ — 12
Херсонщина — 5
Запоріжжя — 3
Чернівецька область — 3
Івано-Франківщина — 2
Одещина — 2
Тернопільщина — 2
Черкащина — 2
Волинь — 1
Донеччина — 1
Житомирщина — 1
Миколаївщина — 1
Харківщина — 1
Хмельниччина — 1
Чернігівщина — 1
Київщина — 1

Погрожували:

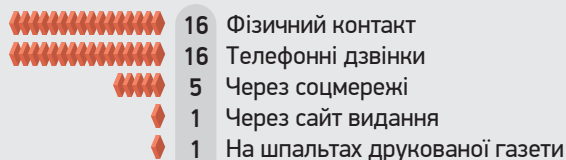
невідомі — 17
цивільні — 9
депутати, экс-депутати, нардепи — 4

ПОГРОЗИ ЖУРНАЛІСТАМ:

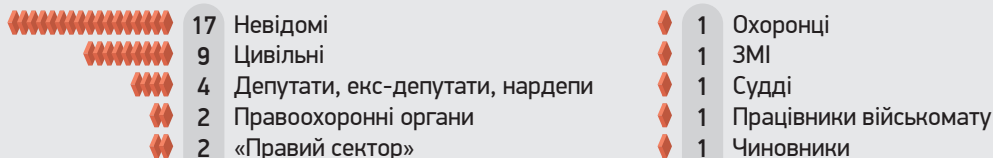
39 ВИПАДКІВ

ЯК ПОГРОЖУЮТЬ:

ХТО ПОГРОЖУВАВ:

правоохоронні органи — 2
«Правий сектор» — 2
охоронці — 1
ЗМІ — 1
судді — 1
працівники військкомату — 1
чиновник — 1

Як погрожували:

фізичний контакт — 16
телефонні дзвінки — 16

через соцмережі — 5

через сайт видання — 1

на шпальтах друкованої газети — 1

Пошкодження майна і напади на приміщення журналістів

У 2015 році було зафіксовано 9 випадків пошкодження майна і нападів на приміщення журналістів.

У всіх випадках напади здійснювали невідомі.

У семи випадках нападники палили або обкрадали автівки журналістів. В інших двох — обікрали та порізали двері квартир.

Журналісти, автівки яких постраждали, пов'язують інциденти зі своєю професійною діяльністю. Більшість з них зауважувала, що напередодні події виходили критичні статті, де вони писали про корупцію, зловживання.

З дев'яти випадків два сталися на Одещині — у місті Ізмаїл, де головному редактору місцевого інтернет-видання «Инфоречье» Станіславу Тугаю двічі спалювали автомобіль. Ці події Тугай пов'язує зі своєю журналістською діяльністю. Як розповів ІМІ Тугай, у той самий день, коли йому підпалили автомобіль, 29 січня, у нього стався конфлікт з місцевим суддею через критичну замітку.

Також спалювали або обкрадали автомобілі журналістів у Львові, Чернівцях, Рівному, Полтаві та на Сумщині.

Зокрема, у місті Ромни Сумської області невідомі спалили автомобіль головного редактора газети «Новий погляд Роменщини» Софії Абдукадирової. Вона пов'язує інцидент зі своєю професійною журналістською діяльністю і вважає, що підпал стався не без участі правоохоронних органів. За її словами, у газеті вийшла стаття під назвою «Кого "кришує" міліція», де журналістка описала корупцію, яка діється в місті.

Також спалили автомобіль 20 жовтня у Полтаві журналісту Громадського ТБ.Полтава Анатолію Мележику. Журналіст вважає, що пожежа пов'язана з його професійною діяльністю, адже на початку місяця машину вже зламували, а ще раніше на пошту Полтавського Громадського ТБ приходив лист з погрозами. Видання зауважує, що на задньому склі автомобіля є наклейка з логотипом Громадського ТБ.

Як зауважувало видання, Громадське ТБ.Полтава активно висвітлювало теми, що стосувалися підкупу виборців кандидатами на посаду міського голови.

У Львові 27 лютого невідомі підпалили автомобіль директора львівського інформаційного агентства «Корупція.Інфо» Дмитра Розумовського. Він пов'язує це з публікацією матеріалів про незаконну діяльність конвертаційних центрів на Львівщині, їх організаторів, та розкриття усіх злочинних схем, за якими вони працюють.

У Харкові та Запоріжжі невідомі обікрали квартири журналістів та порізали двері.

Одещина — 2

Харків — 1

Львів — 1

Чернівці — 1

Сумщина — 1

Рівненщина — 1

Полтавщина — 1

Запоріжжя — 1

Цензура

У 2015 році ІМІ зафіксував 12 випадків цензури, що в одинадцять з половиною разів менше ніж у революційному 2014 році.

Найбільше з цензурою стикнулися у Києві — 8 випадків, інші чотири випадки сталися на Донеччині, Херсонщині, в Харкові та Чернівцях.

Цензурували невідомі, телеканали та СБУ — по два випадки відповідно. В інших випадках (по одному) це робили чиновник, виконавчий орган влади, охоронець, «Правий сектор», Фейсбук та інтернет-провайдер.

У шести випадках цензура стосувалася телеканалів — глушіння, вимкнення, спроби зняти відеосюжети, закриття програм, відмова у трансляції ток-шоу. В інших чотирьох — стосувалася сайтів — відмова надавати державну реєстрацію, обмеження доступу до сайтів з боку інтернет-провайдера, зняття новини через тиск спецслужби та обласної влади. Та по одному випадку щодо газети та заборони журналістці фотографувати у відділенні банку, коли розгорівся скандал з клієнтами.

Що стосується глушіння телеканалів, то у трьох випадках «1+1» та «Інтер» заявили, що їх сигнали почали глушити та вимикати. Зокрема, «1+1» заявив, що телеканал вимикали у Дружківці Донецької області через сюжет про мера міста.

У двох випадках представники СБУ намагалися не допустити виходу тієї чи іншої інформації. Так, у Києві Служба безпеки України намагалася зашкодити виходу в ефір сюжету програми «Схеми» про елітні автівки співробітників СБУ.

«За декілька годин до виходу в ефір сюжету програми “Схеми”, коли випуск повністю змонтовано і передано на Перший Суспільний без можливості вносити будь-які зміни в його зміст, ми отримали лист за підписом голови начальника управління столичного СБУ М.Глуговського із застереженням про порушення законодавства у разі виходу сюжету в ефір», — повідомив журналіст програми Михайло Ткач.

Державна реєстраційна служба України відмовила Національному ЛГБТ-порталу України в реєстрації як офіційному інформаційному агентству після того, як Окружний адміністративний суд міста Києва визнав «протиправною бездіяльність Державної реєстраційної служби України», яка ухиляється від реєстрації portalу. Серед причин відмови Державна реєстраційна служба знову назвала наявність абревіатури «ЛГБТ».

На Херсонщині у місті Цюрупинськ місцевий провайдер Rost.net обмежив доступ своїм клієнтам до сайту «Цюрупинськ Онлайн» після того, як блогер Дмитро Чурсін опублікував листа читачів про те, як у Цюрупинську з численними порушеннями працює провайдер, тим самим створюючи нерівні умови конкуренції для національних операторів.

Доступ до інформації

У 2015 році ІМІ зафіксував 33 випадки порушення доступу до публічної інформації. Минулоріч таких випадків зафіксовано вдвічі більше, ніж у 2014 році (14), у 2013 році — 13 випадків.

У 2015 році обмежували доступ журналістів переважно органи місцевої влади (обласні ради, облдержадміністрації, міськради). Також відмовляли і центральні органи влади, правоохоронні, судові гілки влади.

У трійку регіонів, де найбільше протягом року порушували право на доступ до публічної інформації, увійшли Київ та Миколаївщина — по 7 випадків та Чернівецька область — 5.

Що запитували журналісти:

- копії декларацій депутатів облрад, міськрад
- прізвища штатних помічників депутатів Верховної Ради
- копію декларації керівника Апарата Верховної Ради
- щодо хабарництва у вищих навчальних закладах (Рівне)
- міськради закривали засідання від журналістів (Закарпаття)
- запити про зарплати керівництва нацуніверситету (Чернівці)
- інформацію щодо проблеми аварійного стану аеротенку — споруди для штучного біологічного очищення стічних вод — та копії відповідних документів (м.Бердянськ, Запорізька область)
- копії декларацій суддів
- запити щодо земельних ділянок, на яких дозволено будівництво (Вінниця)
- запити щодо розмірів зарплат керівництва УСБУ (Миколаїв)
- надання інформації про результати службового розслідування щодо нелегальної зовнішньої реклами в Києві
- інформацію щодо П.І.Б. людей, які займають ту чи іншу посаду в структурі управління МВС (Миколаїв)
- інформацію про кількість туристів, туристичні об'єкти області (Чернівецька область)
- інформацію щодо розміру посадових окладів, надбавок, доплат і матеріальної допомоги начальника УДАІ УМВС, його заступників за січень-серпень 2015 року (Волинь)
- інформацію щодо одержаних доходів та сплачених податків фізичною особою Петром Порошенком у 2004—2014 роках

У всіх цих випадках журналістам було відмовлено у наданні інформації, яку вони намагалися отримати.

Також були випадки обмеження доступу журналістів напередодні місцевих виборів, які в Україні відбулися 26 жовтня 2015 року. Так, у Тернополі голова ТВК відмовився надати журналісту інформацію про час і місце проведення партійних конференцій. Партії утаємничували від журналістів свої з'їзди та списки кандидатів — ВО «Свобода» та «Аграрна партія» відповідно. Крім того, обмежували право журналістів на доступ члени тимчасових виборчих комісій, які видаляли журналістів із засідань. Зокрема, у Первомайську Миколаївської області частина членів ТВК проголосувала за видалення журналістів із засідання.

Кінець 2015 року позначився такою негативною тенденцією як обмеження новосформованими міськими радами доступу журналістів на відвідування їхніх засідань. Зокрема, такі випадки були зафіксовані у Черкасах, Маріуполі, Миколаєві, Запоріжжі, Луцьку. Міськради почали вводити акредитацію для представників ЗМІ.

Так, 11 грудня в Маріупольській міськраді захотіли зробити допуск журналістів на засідання можливим лише за акредитації, а також позбавляти журналістів акредитації, якщо ті двічі «допустили спотворення інформації про роботу ради».

Депутати Миколаївської міської ради хотіли обмежити доступ представників засобів масової інформації до відвідування сесій, дозволивши бути присутніми лише двом журналістам від одного ЗМІ та за попереднім записом не пізніше, ніж за 48 годин до засідання. І навіть у такому разі відмовити журналісту в присутності, якщо не буде вільних місць у залі.

Про акредитацію заговорили і в Запорізькій міськраді, хоча раніше на сесії Запорізької міськради був вільний вхід як журналістів, так і громадськості. У Херсонській міськраді журналістам заборонили підходити до депутатів під час сесій.

Тоді юристи ІМІ заявляли, що органи місцевого самоврядування не мають права забороняти журналістам відвідувати засідання, а акредитація — це процедура для спрощення роботи журналістів, а не обмеження.

Хто відмовляв:

- міськради — 9
- Верховна Рада — 3
- працівники, керівництво вузів — 3
- виборчі комісії — 3
- облради — 2
- ОДА — 2
- правоохоронні органи — 2
- політичні партії — 2
- комунальне підприємство — 1
- суддя — 1
- СБУ — 1
- центральні органи виконавчої влади (Міністерство культури) — 1

Київська міська держадміністрація — 1

Центральна виборча комісія — 1

Державна фіскальна служба — 1

За регіонами:

Київ — 7

Миколаївщина — 7

Чернівецька область — 5

Тернопільщина — 3

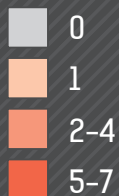
Запоріжжя — 2

Волинь — 2

ВІДМОВА ВІД ДОСТУПУ ДО ІНФОРМАЦІЇ:

33 ВИПАДКИ

ПО РЕГІОНАХ:

ХТО ВІДМОВЛЯВ:

9	Міськради	1	Комунальне підприємство
3	Верховна Рада	1	Суддя
3	Працівники, керівництво вузів	1	СБУ
3	Виборчі комісії	1	Міністерство культури
2	Облради	1	Київська міська держадміністрація
2	ОДА	1	Центральна виборча комісія
2	Правоохоронні органи	1	Державна фіскальна служба
2	Політичні партії		

Вінниця — 1
Донеччина — 1
Закарпаття — 1
Луганщина — 1
Херсонщина — 1
Черкащина — 1
Рівне — 1

Політичний та економічний тиск

Політичний тиск

У 2015 році ІМІ зафіксував 6 випадків політичного тиску (в три з половиною рази менше ніж у 2014 році). В основному тиск здійснювали центральна та міська влада, чиновники, а також політична партія та топ-менеджмент телеканалу.

Київ став лідером з політичного тиску — зафіксовано 4 випадки, інші сталися в Рівному та Чернівцях.

Київ — 4

- Турчинов заявив, що Нацрада має позбавити «Інтер» ліцензії
- Журналістів «Інтера», які засудили новорічний ефір за участю російських зірок, відсторонили
- «112 Україна» заявив, що стурбований інформацією про тиск на Нацраду з вимогою закриття каналу
- «Інтер» заявив про тиск депутатів «Народного фронту»

Чернівці — 1

- На Буковині РДА попросила правоохоронців і податківців перевірити діяльність сайту «Сторожинець-інфо»

Рівне — 1

- У Рівному журналісти підтримали колежанку, яку новообраний голова облради викликав на «килим»

Хто тиснув:

центральна та міська влада — 2
чиновники — 2
політична партія — 1
топ-менеджмент телеканалу — 1

Економічний тиск

Всього у 2015 році ІМІ було зафіксовано два випадки економічного тиску (у 2014 році — три). Випадки сталися на Полтавщині та Житомирщині. Тиск чинився райрадою та облрадою відповідно.

Тиск був пов'язаний з ухваленням закону «Про реформування державних і комунальних друкованих засобів масової інформації», який місцева влада почала трактувати, як їй зручно.

Так, 11 грудня 2015 року Оржицька районна рада (смт Оржиці, Полтавська область) вирішила передати приміщення, у якому розташована редакція комунальної газети «Оржицькі вісті», на баланс райради. Причиною такого рішення, як стверджували журналісти газети, стало прийняття Верховною Радою Закону «Про реформування державних і комунальних друкованих засобів масової інформації».

Депутати, зазначив колектив видання, не ознайомившись із нормами закону, ухвалили рішення «зберегти майно спільної власності територіальних громад та убезпечити його від негативних наслідків майбутнього роздержавлення».

За фактами дій щодо редакції «Оржицькі вісті» Держкомтелерадіо звернувся до Генеральної прокуратури України, а НСЖУ до Президента України.

Інший випадок зафіксовано в Житомирі, де Житомирська облрада підготувала проект рішення «Про вихід зі складу засновників редакції газети “Житомирщина”», що передбачає повернення у спільну власність територіальних громад області майна, яке було внесено до статутного фонду редакції газети. Проект рішення було опубліковано на офіційному порталі Житомирської обласної ради.

Кібер-злочини проти ЗМІ та журналістів

У 2015 році ІМІ зафіксував 17 випадків кібер-злочинів проти ЗМІ та журналістів. Найбільше хакерських атак зазнали сайти інтернет-видань. Новизною у кібервійні стало блокування YouTube-каналів українських телеканалів.

У більшості випадків невідомо, хто здійснював хакерські атаки і звідки вони велися. Лише у декількох випадках вдалося встановити, звідки йшли атаки. Зокрема, коли сайт інформагентства «Мост-Дніпро» зазнав серії хакерських атак, редакція встановила, що атака здійснювалася з території Росії під виглядом «ультраправого руху».

Коли DDoS-атаки зазнав івано-франківський сайт «Версії», то було встановлено, що IP-адреса, з якої було здійснено найбільше запитів і фактично здійснена DDoS-атака, належить компанії «Сибіртелеком».

Найбільше хакерських атак зазнали сайти ЗМІ Києва — 8 випадків з 17. Кібер-атаки на київські сайти переважно були пов'язані з ситуацією в Україні, зокрема з проведенням 26 жовтня 2015 року місцевих виборів.

Так, наприклад, сайт телеканалу «Інтер» зазнав кібератаки в день місцевих виборів. При спробі зайти на сайт телеканалу відкривалася сторінка ВО «Свобода». А сайт служби новин ТСН.ua протягом жовтня намагалися зламати 33 тисячі разів. Редакція ТСН пов'язувала активізацію хакерів із місцевими виборами в країні.

Новим методом інформаційної війни стало блокування YouTube-каналів українських телеканалів. Зокрема, 18 січня YouTube задовольнив скаргу просепаратистського ресурсу News-Front і заблокував відеоканал ТСН на YouTube. Причиною стала скарга ресурсу на начебто незаконне використання фрагменту їхнього відео в одному з сюжетів ТСН.

У травні СТБ заявив, що хакери зламали його YouTube-канали і розмістили пропагандистський фільм про АТО. Як повідомили на телеканалі, 22 травня зловмисники видалили все відео телеканалу і замість нього розмістили 28-хвилинний документальний фільм з логотипом телеканалу «Росія-1», присвячений антитерористичній операції на сході України. Телеканал повідомив, що компанія, яка представляє інтереси СТБ на YouTube, вперше стикнулася з подібними методами ведення інформаційної війни.

Крім того, **ІМІ вперше зафіксував випадок, коли хакери вимагали гроші від українських сайтів за припинення DDoS-атак.** Зокрема, від сайтів «Депо» і «Ділова столиця» (видавнича група «Картель»). Як повідомила видавнича група, хакери погрожували у своєму листі, що атаки триватимуть далі, і їх можна буде припинити за певну винагороду. Визначити місце розташування джерела хакерської атаки редакціям не вдалося.

За регіонами:

Київ — 8
Одещина — 2
Дніпропетровщина — 2
Донеччина — 1
Івано-Франківськ — 1
Миколаїв — 1
Харків — 1

Інші випадки юридичного та непрямого тиску

У 2015 році ІМІ зафіксував один випадок юридичного тиску. Цей випадок пов'язаний з порушенням Бориспільським МВ ГУМВС у Київській області кримінального провадження проти сайтів «Наші гроші» та «Інсайдер», які опублікували матеріал «МВС вважає, що Курченко вкрав у "Нафтогазу" не тільки газ, а і бензину на 450 мільйонів».

Було порушено кримінальне провадження за поданням компанії «Фінанспромогаз».

В опублікованій статті повідомлялося про те, що суд у березні 2015 року дав санкцію Міністерству внутрішніх справ на позапланову ревізію «Нафтогазу України» в рамках кримінального провадження щодо можливого незаконного заволодіння 33

тис. тонн «нафтогазівського» бензину на 450 млн грн фірмою «ГазУкраїна-2020» ще у 2012 році.

За словами головного редактора «Наших грошей» Олексі Шалайського, вони з посиленням на рішення суду описали історію та оприлюднили назви компаній, які фігурували в провадженні. Однак назви «Фінанспромгаз» серед них не було і в публікації вона не згадувалась взагалі.

Слідчого, В.П'янила, який вів справу, цікавив «порядок розміщення статей» у «Наших грошах» та дані про особу, яка розмістила вказану статтю.

Після оприлюднення інформації про порушення справи, радник міністра МВС Антон Геращенко зателефонував головному редактору «Наших грошей» та оприлюднив свою позицію у Фейсбуці щодо фірми «Фінанспромгаз», яка, за словами Геращенко, «має, за деякими даними, відношення до Сергія Курченка».

Також Геращенко заявив, що цей факт не залишиться безкарним.

«Виходячи з листа слідчого, кожен журналіст, який пише про нанесення збитків державі тією чи іншою компанією, може бути притягнутий до кримінальної відповідальності за ст. 192. КК “Заподіяння майнової шкоди шляхом обману або зловживання довірою”, що є, в цьому випадку, повною нісенітницею!», — заявив Геращенко.

Також він додав, що «всі необхідні рішення для перевірки і притягнення до відповідальності винних посадових осіб Бориспільського райвідділу міліції і безпосередньо слідчого П'янила — Міністром внутрішніх справ Арсеном Аваковим прийняті».

У 2015 році ІМІ зафіксував один випадок непрямого тиску, який стався в Полтаві

Так, редакція інтернет-видання «Коло» заявила, що їх перестали запрошувати на заходи з мером Полтави через конфлікти з міським головою.

Зокрема, 22 грудня редакцію не запросили на прес-конференцію мера Полтави Олександра Мамає і начальника Октябрського РВГУНП у Полтавській області Олександра Терели, тоді як інші ЗМІ запросили.

Як зауважила журналістка видання Надія Труш, дізнатися час і дату прес-конференцій міського голови без допомоги прес-служби майже неможливо.

«Послухати звіт Мамає і поліцейського запросили майже усі полтавські ЗМІ. Редакції “Коло” серед запрошених не було. Якщо про інші заходи, які проходять у міськраді, ми можемо дізнатися від колег та інсайдерів, то дізнатися час і дату прес-конференцій міського голови виявляється проблемою, яку без допомоги прес-служби майже не вирішити», — повідомила вона.

Зателефонувавши представниці прес-служби Ользі Левченко з проханням пояснити, чому «Коло» не запросили на захід, отримали запевнення, що запрошення відсилали, і наступного разу неодмінно дублюватимуть запрошення ще й по телефону.

Останній лист від міської влади на адресу видання датований 26 січня 2015 року.

Коли зателефонували колегам, які були присутні на заході, ті розповіли, що запрошення в їхні редакції надсилали на електронну пошту та запрошували телефоном.

Редакція не виключає, що їхніх журналістів могли не запросити через конфліктні ситуації з мером міста. Зокрема, через випадок 16 листопада, коли в Полтаві начальник управління звернень громадян, організаційної роботи та загальних питань Полтавського міського виконкому Ігор Верига не дав можливості журналісту інтернет-видання «Коло» поставити меру міста Олександрові Мамаю запитання щодо встановлення пам'ятника Івану Мазепі.

Через ситуацію, коли прес-служба Полтавської міської ради запропонувала журналістці видання «Коло» Надії Труш писати інформаційний запит у відповідь на запитання, яка кількість очисної техніки розчищала місто від снігу 1 грудня. У результаті журналістці довелося з'ясовувати інформацію особисто у мера.

А 9 грудня новообраний міський голова Полтави Олександр Мамай не пропускав місцевих журналістів на погоджувальну нараду з новообраними депутатами у Полтавській міській раді, заявляючи, що його кабінет є режимним об'єктом. Журналістка місцевого видання «Коло» Надія Труш наполягала, що міський голова є публічною особою і вона як журналістка має право контролювати його діяльність.

Судові позови проти журналістів

У 2015 році ІМІ зафіксував 5 випадків судових позовів проти журналістів та ЗМІ.

У трьох з п'яти випадків до суду проти журналістів позивалися народні депутати та колишній депутат Верховної Ради. В інших двох — проти журналістів позивалися професорка університету та суддя.

У всіх випадках позивачі вимагали відшкодування моральної шкоди — суми відшкодування коливались від 50 тисяч гривень до 200 тисяч гривень. Також позивачі вимагали спростування інформації та видалення зі ЗМІ недостовірної, на їхню думку, інформації.

З восьми випадків — два зафіксовані в Києві, та по одному — у Львові, Рівному та на Івано-Франківщині.

Найбільшу суму вимагав суддя Рівненського міського суду Олександр Тимошук, який подав позов про захист честі і гідності та відшкодування моральної шкоди проти журналістки місцевого інтернет-видання «Голосно» Вікторії Мамотюк і вимагав 200 тисяч гривень компенсації.

У 2015 році колишній народний депутат від Партії регіонів Володимир Олійник, як і у 2014-му, знову висунув вимогу до редакції газети «Правдошукач» про відшкодування моральної шкоди в розмірі 100 тис. грн.

Нагадаємо, що Олійник почав судитися з газетою ще у вересні 2014 року. Тоді він звернувся з позовом до Печерського райсуду Києва. Приводом до позову стала

стаття «Диктаторські закони як джерело соціальних потрясінь в Україні», опублікована в №8 (70) газети «Правдошукач» за 2014 рік. Олійник вимагав спростувати тезу зі статті в газеті, що «диктаторські закони» від 16 січня спричинили народне обурення та вуличні сутички.

«Автор цієї статті відповідач Палій Альона довела до відома читачів явно недостовірну інформацію про начебто існування прямого зв'язку між моїми діями (які полягали у здійсненні функцій голови Лічильної комісії на пленарному засіданні Верховної Ради України 16.01.2014 р., коли були прийняті низка законів, пойнменованих як "диктаторські") та загибеллю громадян», — зазначив у позові Володимир Олійник.

Також він вимагав стягнути з редакції 100 тисяч гривень у порядку компенсації за завдану шкоду його честі, гідності та діловій репутації. Потім він відмовився від вимог 100-тисячного відшкодування.

До видання «Новое время» позивався народний депутат від «Народного фронту» Остап Семерак. Він вимагав від сайту і журналу спростувати недостовірну, на його думку, інформацію про нього та виплатити йому компенсацію в розмірі 50 тис. грн. Подав до суду Семерак через опубліковане інтерв'ю экс-міністра АПК Ігоря Швайки, який звинуватив Семерака в корупції. Швайка стверджував, що Семерак блокував держконтракти на поставку зерна в Бангладеш в розмірі 500 тис. тонн, наполягаючи на участі в схемах експорту посередників.

Згодом депутат відкликав позов до видання «Новое время» і вибачився перед редакцією.

Ще один народний депутат від «Народного фронту» Юрій Тимошенко згодом відмовився від 50 тис. грн компенсації завданої моральної шкоди, які вимагав від коломийського журналіста Євгена Гапича.

Приводом для позову стала опублікована на інтернет-порталі «Вільне місто» стаття за 20 лютого 2015 року під заголовком «Противсіх Василь — помічник-консультант нардепа Юрія Тимошенка?».

У вищевказаній статті журналіст Євген Гапич аналізував помічників-консультантів народного депутата Юрія Тимошенка, перелік яких розміщений на офіційному веб-сайті Верховної Ради України. Автор зазначав, що серед помічників-консультантів є Гуменюк Василь Васильович. Зокрема, журналіст наводив інформацію, що ним може бути відомий для загалу Противсіх Василь (український політик, відомий тим, що напередодні виборів Президента України 2010 року змінив прізвище на «Противсіх» і балотувався на пост Президента) та наводив коротку біографічну інформацію про зазначеного політика.

Судові позови від журналістів

У 2015 році ІМІ зафіксував 8 судових позовів від журналістів.

Журналісти позивалися до правоохоронців, вищих навчальних закладів, комунальних підприємств — по два випадки відповідно, та по одному випадку — до регуляторного органу і чиновника.

Загалом з восьми позовів три були подані у Чернівцях, інші, по одному — у Києві, Одесі, Миколаєві, Луцьку та на Київщині.

Журналісти позивалися переважно через порушення закону про доступ до публічної інформації. Так, у трьох випадках журналістам відмовили у задоволенні інформаційного запиту. Зокрема, чернівецька журналістка Громадського радіо та антикорупційного порталу Corruptua.org Надія Бабинська подала судовий позов до Окружного адміністративного суду області проти Чернівецького національного університету за відмову ректорату університету надати інформацію про свої зарплати, премії, надбавки та допомоги адміністрації вишу. Другий позов вона також подала проти цього ж вишу через відмову у наданні копій декларацій керівництва університету.

«Громадське.Волинь» подало до суду на санаторій «Лісова пісня» через відмову надати інформацію про штатний розпис і посадові оклади працівників. Проте Волинський окружний адмінсуд повністю задовольнив позов журналістів і зобов'язав санаторій оприлюднити відомості про штатний розпис і посадові оклади працівників.

Також журналісти оскаржували в суді бездіяльність правоохоронців та закриття ними кримінального провадження.

Так, журналіст миколаївського інтернет-видання «Преступности.НЕТ» Андрій Лохматов оскаржив у суді постанову слідчого міського управління міліції Миколаєва А.Куратьова про закриття кримінального провадження за статтею 171 Кримінального кодексу України за фактом перешкоджання йому Олександром Кір'яновим. Нагадаємо, в ніч з 9 на 10 липня 2013 року в Миколаєві під час затримання працівниками ДАІ водія автомобіля-позашляховика Range Rover, який не зупинився на вимогу інспекторів, п'яний чоловік, пасажир цього автомобіля, погрожував фізичною розправою журналістам «Преступности.НЕТ» Андрію Лохматову та Анатолію Чубаченку за зйомку з місця подій. П'яний чоловік показав посвідчення працівника виконкому Миколаївської міської ради на ім'я Олександра Кір'янова. Дане кримінальне провадження закривали чотири рази.

Журналістка чернівецького інформаційного порталу 0372.ua Галина Єреміца звернулася зі скаргою до Шевченківського районного суду м.Чернівці на бездіяльність та неправомірні дії правоохоронних органів міста, які відмовили їй внести відомості про злочин, передбачений ст. 171 КК України (перешкоджання професійній законній журналістській діяльності), до Єдиного реєстру досудових розслідувань (ЄРДР).

Нагадаємо, 31 березня Галина Єреміца була присутня під час конфліктної ситуації між підприємцями та керівництвом відділення банку «Фінанси та кредит» і здійснювала фото та відеозйомку, виконуючи свої професійні обов'язки. Журналістці заборонили знімати та вивели з приміщення фінустанови. Тоді Єреміца написала заяву про перешкоджання.

У відповідь на звернення журналістки до міліції, Шевченківський РВ УМВС у Чернівецькій області рекомендував винести їй «офіційне застереження». У свою чергу прокуратура Шевченківського району на заяву Галини Єреміци щодо дій Шевченківського РВ УМВС відповіла, що відсутні підстави для внесення відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань щодо перешкоджання.

В інших випадках журналісти намагалися через суд отримати суспільно значущу інформацію — дані експертизи щодо причини смерті всіх загиблих під час масових заворушень в Одесі 2 травня 2014 року на Куликовому полі.

Також журналісти намагалися захистити своє ім'я. Наприклад, екс-журналістка телеканалу СТБ Олена Жежера судилася з мером Бучі Анатолієм Федорук. Журналістка звинувачувала міського голову в тому, що на своєму звіті, який відбувся 28 лютого 2015 року, він назагал озвучив неправдиву інформацію щодо неї. Федорук публічно заявив, що журналістку Олену Жежеру нібито звільнили з телеканалу СТБ «за брехню».

Жежера вважає, що таке відношення мера до неї пов'язане з її розслідуванням у 2014 році про Бучанське межигір'я. Тоді журналісти СТБ з'ясували, що 15 гектарів лісу опинилися в руках родини комуніста та екс-нардепа Ігоря Калетника, який зараз перебуває в розшуку. За словами Жежери, Федорук, як очільник міської ради, ставив свій підпис під виділенням земельних ділянок на підставних осіб. Згодом, після розслідування, ліс повернули громаді Бучі.

Крим

За 2015 рік в окупованому Росією Криму ІМІ зафіксував 44 випадки порушення прав журналістів та ЗМІ.

Протягом року, як і у 2014 році, **окупаційна російська та кримська влада продовжувала системно зачищати півострів** від незалежних засобів масової інформації, які ще залишилися, та медіа, які дотримувались проукраїнських позицій.

При цьому використовувався такий набір інструментів: обшуки та допити з боку окупаційних спецслужб півострова, арешти, відмова у перереєстрації на діяльність згідно з російським законодавством, блокування заборонених у Росії сайтів та заборона проукраїнських сайтів, відмова в акредитації, складення «чорних списків» журналістів та ЗМІ, вручення попереджень від Центру з протидії екстремізму.

За моніторингом ІМІ, у 2015 році, як і у 2014-му, **одним з найбільш активних ворогів преси в Криму залишалася Федеральна служба безпеки (ФСБ) Російської Федерації та підконтрольна Росії самопроголошена кримська влада.** У 2015 році активно почала блокувати та забороняти доступ до сайтів Федеральна служба з нагляду у сфері зв'язку, інформаційних технологій і масових комунікацій (**Роскомнагляд**), а **також тиск на ЗМІ чинили правоохоронні органи.**

Унаслідок тиску, переслідувань можна говорити про **повномасштабне згортання свободи слова у Криму в 2015 році та інформаційний вакуум.** Окупаційна влада залишила підконтрольні ЗМІ, ввела російські медіа та створила нові. Зокрема, на заміну кримськотатарському телеканалу АТР створила дотований з російського держбюджету прокремлівський кримськотатарський телеканал «Міллет». Нагадаємо, кримськотатарський місцевий холдинг АТР чотири рази подавав документи на перереєстрацію Роскомнагляду, і все безрезультатно. Також було відмовлено в реєстрації інформагентству QNA («Кримські новини»).

Доступ до офіційних подій, на які потрібна акредитація, лишився тільки в лояльних «працівників ЗМІ», оскільки посвідчення всіх інших стали недійсними після 1 квітня, коли закінчився термін перереєстрації ЗМІ згідно з російським законодавством. Крім того, **Міністерство внутрішньої політики та інформації Криму склало список ЗМІ, чийм журналістам заборонено працювати на території пів-**

острова. У цей список увійшло інформагентство QNA («Кримські новини»), видання «Крим.Реалії», телеканал АTR та видання «15 хвилин».

Також **активізувався потік журналістів-переселенців на материкову Україну** після подій у квітні, коли окупаційна влада почала масово викликати журналістів на допити, порушувати проти них справи, проводити обшуки в їхніх квартирах і затримувати «підозрілих». Зокрема, виїхав колишній репортер Центру журналістських розслідувань та колишній кореспондент ІМІ в Криму Сергій Мокрушин.

У березні співробітники ФСБ Росії провели обшуки у квартирах батьків журналісток Центру журналістських розслідувань Анни Андрієвської та Наталії Кокоріної в межах кримінальної справи, порушеної через публікації на сайті Центру журналістських розслідувань (за статтею 280.1 КК РФ — публічні заклики до порушення територіальної цілісності РФ). Тоді стало відомо, що ФСБ порушила кримінальну справу стосовно журналістки Центру Анни Андрієвської за статтею 280.1 КК Росії щодо публікації її матеріалу про волонтерів батальйону «Крим». Андрієвська отримала статус підозрюваної.

Акція на підтримку кримськотатарських активістів, що зазнають репресій в Криму, на Софіївській площі в Києві, 16 березня 2016 року. Фото Олексія Фурмана.

У рамках справи стосовно Центру журналістських розслідувань та так званої «справи 26 лютого» ФСБ у Криму викликала на допит журналістів. Так, була допитана журналістка Центру Ганна Шайдурова, а редакторка цього сайту Наталія Кокоріна отримала статус свідка у порушеній справі за статтею 280.1 Кримінального кодексу Російської федерації щодо публічних закликів до вчинення дій, спрямованих на порушення територіальної цілісності РФ. На початку квітня провели обшук вдома у

севастопольської блогерки Галини Денисової, яку запідозрили «в закликах до екстремізму в соцмережах», у неї вилучили комп'ютер.

У Ялті співробітники ФСБ РФ провели обшук у журналістки Тетяни Гучакової (колишня заступниця головного редактора сайту Black Sea News), потім відвезли на допит, після чого відпустили.

Багато редакцій також виїхали на материкову Україну, звідки розпочали своє мовлення. Зокрема, з Києва почав мовити телеканал АТР, редакція якого перебралася до столиці. Також переїхало до Києва кримське інформагентство QHA, звідки продовжило свою роботу. Нагадаємо, що директорку інформагентства Гаяне Юксель викликали в управління з протидії екстремізму МВС РФ (Центр «Е») в Сімферополі через інформаційну діяльність агентства. Слідчі побачили порушення на сайті у тому, що там поширювалася інформація про «екстремістські організації, заборонені в РФ».

У жовтні 2015 року Роскомнагляд повідомив редакцію кримського незалежного новинного порталу «События Крыма» про обмеження доступу до сайту на території РФ. У листі на адресу редакції російське відомство повідомило, що інформація, розміщена на сайті, нібито «містить заклики до масових безладів, здійснення екстремістської діяльності або участі в масових (публічних) заходах, що проводяться з порушенням встановленого порядку». Також був заблокований доступ до сайту Центру журналістських розслідувань на підставі вимоги Генеральної прокуратури Росії. У повідомленні, направленому на адресу редакції, зазначалося, що інформація, «розміщена на інформаційному ресурсі <http://investigator.org.ua>, містить заклики до масових безладів, здійснення екстремістської діяльності або участі в масових (публічних) заходах, що проводяться з порушенням встановленого порядку».

У грудні про припинення роботи у Криму заявили редакція інтернет-порталу «15 хвилин», дитяча редакція телеканалу Lale та кримськотатарське радіо «Мейдан», які входять до медіахолдингу АТР.

Найближчі перспективи для місцевої кримської журналістики залишаються вкрай негативними — на ЗМІ та журналістів, які не «підспівують» окупаційній владі чекають кримінальні справи, високі штрафи, обшуки й допити.

Порушення прав журналістів на територіях, окупованих «ДНР» і «ЛНР»

У 2015 році на окупованих українських територіях Донецької та Луганської областей ІМІ зафіксував 17 випадків порушення прав журналістів та ЗМІ.

На цих територіях бойовики «ЛНР» та «ДНР» **продовжували зачищати інформаційний простір від українських ЗМІ**, забороняли українські телеканали, глушили радіостанції. Також проросійські бойовики затримували для перевірки іноземних журналістів, **били журналістів, брали у заручники.**

Так, у полоні «ЛНР» з 9 січня 2015 року перебувала луганська журналістка **Марія Варфоломєєва**, яку вдалося звільнити лише 3 березня 2016 року. Затримали її че-

рез фотографування будівель у Луганську, в яких знаходилися бойовики. За словами журналістки, вона робила фотозйомку для одного з харківських видань.

Обмін Варфоломєєвої зривався декілька разів, але 3 березня Варфоломєєву обміняли на жінку, яка жила на тимчасово окупованій території і працювала на бойовиків, а також на громадянина РФ Горбунова Івана, який також працював на бойовиків.

Як розповіла після полону Марія, спочатку до неї застосовували фізичну силу, а пізніше — психологічний тиск. Марія Варфоломєєва майже півроку провела в одиначній камері.

На території окупованої Луганщини самопроголошена влада **заборонила трансляцію українських телеканалів**. Зокрема, таких як «1+1», «2+2», «112 Україна», канал «24», 5-й канал, «Еспресо TV», ICTV, «Індиго ТВ», «Інтер», News One, Новий канал, НТН, «Рада», «100», СТБ, ТЕТ, «Тоніс», ТВі, «Україна», УНІАН ТВ, UBR, УТР, Перший національний, а також трансляцію каналу «Дощ» (Росія). В окупованому Луганську **сепаратисти глушили** українські радіостанції. Так, Громадське радіо — «Казачим радіо», а «Радіо 24» замінили російською радіостанцією.

Журналістка Марія Варфоломєєва, звільнена з полону так званої «ЛНР», під час засідання Прес-клубу НМПУ та НСЖУ в Києві, 16 березня 2015 року. Фото Сергія Томіленка.

Також **доступ до ЗМІ блокували інтернет-провайдери** на вимогу самопроголошеної влади «ДНР».

Проросійські бойовики «ДНР» затримували на певний час для перевірки журналістів, зокрема, італійських та польського журналіста Павла Пеньонжека. В «ЛНР» затримували російську журналістку Вікторію Івлєву, яку згодом відпустили.

Не пощастило російському журналісту з видання «Нова газета» Павлу Канигіну, якого бойовики «ДНР» спочатку арештували та ще й побили, а через кілька годин Канигіна відпустили на російсько-українському кордоні.

Затримали журналіста так звані «органи держбезпеки «ДНР»» через те, що він начебто не мав їхньої акредитації. Бойовики звинуватили Канигіна в тому, що він працює не на «Нову газету», а «на одне з українських видань». «Силовики «ДНР»» заявили, що підставою для такого висновку стала «знайдена у Канигіна візитна картка українського журналіста на прізвище Мацука».

Після звільнення Канигін розповів, що представники «ДНР» намагалися з'ясувати у нього, яку зі сторін конфлікту він підтримує. «Я сказав, що я — за мир. У цей момент мені дали кулаком в око», — написав Канигін.

У коментарі телеканалу «24» Павло Канигін заявив, що «ДНР» не потрібна об'єктивна журналістика. «Я їх гостро не критикував, просто писав об'єктивно, що я бачу протягом останніх місяців, цілого року. Як мені пояснили — об'єктивна журналістика в “ДНР” не потрібна. В “ДНР” іде війна, вони воюють, і про них можна писати або добре, або ніяк не писати», — розповів Павло Канигін.

Крім того, бойовики намагалися під брендами місцевих газет випускати свої бойові листки. Зокрема, як це сталося з газетою «Кочегарка» (м.Горлівка Донецька область), під чийм брендом сепаратисти наприкінці березня почали випускати свій листок з новинами «ДНР», окупованого Криму, заявами сепаратистів. При цьому сама газета припинила вихід у 2014 році і її редакційний колектив виїхав з міста.

Також бойовики цензурували інформацію, зокрема, забороняючи іноземним журналістам показувати відео з російським військовими.

Наразі повної картини того, що діється на окупованих територіях немає, оскільки багато журналістів та редакцій виїхало звідти ще у 2014 році, також багато ЗМІ закрились, небажаючи працювати під тиском бойовиків «ДНР» та «ЛНР». Але те, що там небажані українські ЗМІ і журналісти — з упевненістю можна констатувати.

Реакція журналістської спільноти

Українське журналістське середовище лишається одним із найбільш активних у порівнянні з громадськими середовищами в Україні.

Протягом 2015 року українські журналісти, медіа-організації та рухи, регіональні медіасередовища 41 раз спільно з міжнародними медіа-організаціями реагували на ті чи інші порушення свободи слова в Україні — від заяв різноманітних організацій і до акцій протесту, у тому числі — у регіонах.

Міжнародні організації теж активно реагували на ситуацію зі свободою слова в Україні та на окупованих територіях — в Криму та на Донбасі. Зокрема, найбільш активними були офіс Дуні Міятович, Комітет із захисту журналістів, «Репортери без кордонів».

Заяви журналістського середовища та медіа-організацій стосувалися: заснування суспільного мовлення, скасування положення про акредитацію журналістів в АТО та обмеження доступу в цій зоні, про тиск на ЗМІ та цензуру в Криму, закликів до олігархів-власників ЗМІ припинити втручатись у редакційну політику.

Журналісти вимагали від української влади реакції на допити кримських журналістів, пікетували обласні УМВС, протестуючи проти закриття справи щодо нападу на колег.

ЗМІ зверталися до МВС щодо розслідування нападів на своїх співробітників, зокрема, **звертаючи увагу на те, що безкарність за побиття журналістів спонукає до нових нападів на них.**

Також медійні організації вимагали ухвалення законопроектів про ліквідацію Наці-

ональної комісії з питань суспільної моралі, а також про роздержавлення ЗМІ. У цих закликах влада почула медіасередовище, і відповідні закони були проголосовані Верховною Радою.

Окрема тема в закликах журналістів стосувалася припинення використання «солдатів інформаційних війн», про що заявляли журналістські організації України, Росії та Європи.

Крім того, майже **всю журналістську Україну традиційно 16 вересня кожного року об'єднує акція пам'яті Георгія Гонгадзе і всіх загиблих журналістів.** У 2015 році акція пройшла не лише в багатьох обласних центрах, а й у невеликих містах, зокрема у Краматорську.

Під кінець 2015 року розпочалися масові протести українських журналістів проти обмеження доступу до зони АТО. Воєнні кореспонденти українських ЗМІ вимагали від влади скасувати численні обмеження на роботу журналістів у зоні проведення антитерористичної операції. Медіа-організації критикували нові правила Міноборони для журналістів у зоні АТО.

Chronicle of Freedom Speech in Ukraine 2015

Kyiv, 2016

«Chronicle of Freedom Speech in Ukraine — 2015» is a summary analytical product of freedom of press monitoring in Ukraine during 2015, which was conducted by NGO «Institute of Mass Information» in support of the project «U-Media», which is implemented by «Internews Network» with support from USAID and the non-profit organization «National Endowment for Democracy» (NED).

The IMI Network of regional correspondents, who work under the project «Freedom of press barometer» is financed with support of the international advocacy organization «Freedom House».

Publication developed by: Kateryna Diachuk, Oksana Romaniuk, Iryna Chulivska, Oleksiy Furman.

Cover design: Oleksander Oksymets.

Infographics design: Taras Volianiuk.

Literary editor: Tetiana Romaniuk

Translation: Mariya Dmytriyeva.

Make-up: Petro Klym.

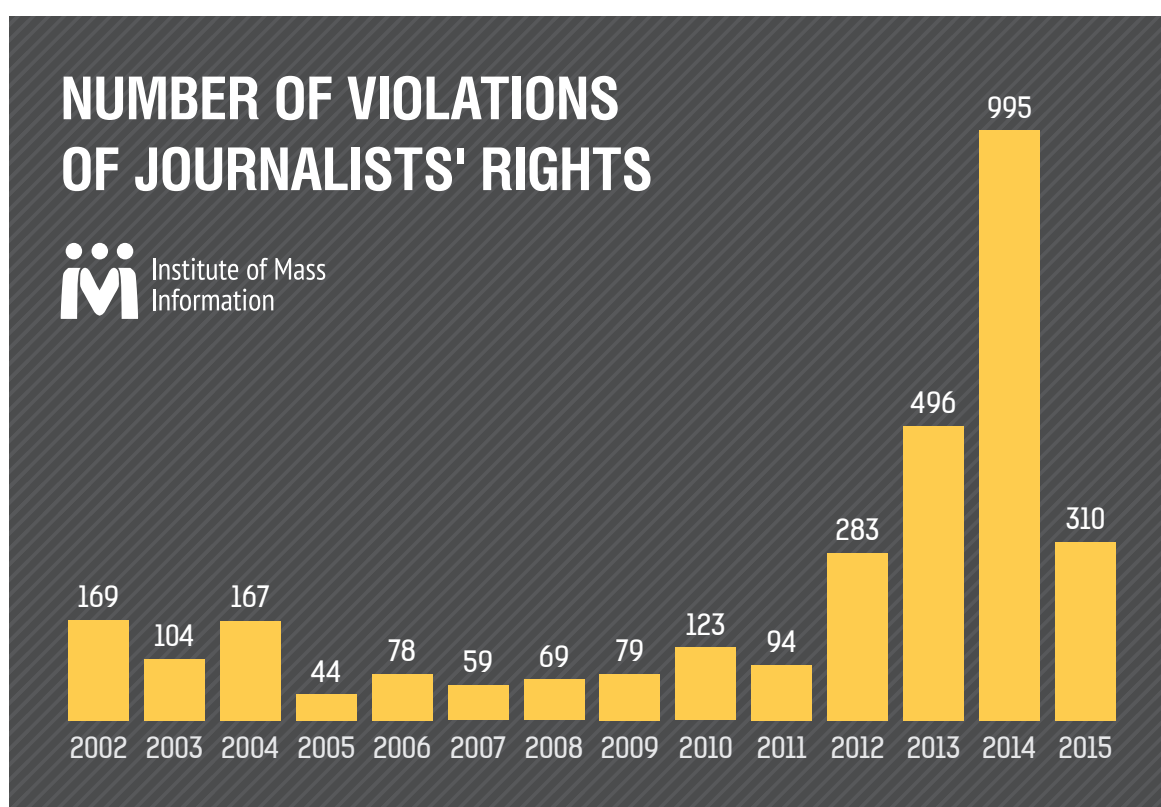
Cover design uses photo by Maks Levin.

Introduction

In 2015, on the unoccupied territory of Ukraine the situation with freedom of press improved significantly, compared with the previous year.

In 2015, IMI experts registered 310 violations of freedom of press, which is three times fewer than in 2014 (995 violations).

Together with Crimea (43 cases) and the occupied territories of Donbas (16 registered cases), in 2015, the number of violations of freedom of press constituted 369 cases.

The category, in which the largest number of violations was registered, is obstruction to lawful professional activities of journalists (100 cases), which is by half lower compared to the previous year (in 2014 – 150, in 2013 – 130 obstructions). According to IMI data, the number of obstructions to journalists' activities peaked in September and October 2015 and was connected with the election campaign for the local elections. Journalists were facing obstruction most often from members of election committees, who either were ignorant about the provisions of the electoral legislation, or were unwilling to accommodate journalists in any way.

The second largest category as to the number of cases was **beating and assaults** on journalists – **58 cases registered in 2015**, which is five times fewer compared to the previous year (in 2014 – 286 cases, in 2013 – 97). The persons that committed most assaults on journalists in 2015 were private individuals and unidentified citizens (unlike in 2014 and 2013, when main aggressors were representatives of law enforcement agencies and local officials). IMI experts believe this number demonstrates two tendencies: the first

one is that the reform of law enforcement agencies is starting to manifest itself, in particular, regarding freedom of press. The other tendency is the growing aggression against journalists in regular citizens, which can be connected with corresponding speeches of politicians and officials, who accused all journalists indiscriminately as a group of sparking the conflict in the East.

The third largest category as to the number of cases was the category **'threats and intimidation'**. In 2015, **36** such cases were registered, which is almost three times lower compared to the previous year (in 2014 – 98, in 2013 – 35 cases).

Among negative tendencies IMI observed in 2015 was the **growing number of cases, when journalists were denied access to public information**. In 2015, there were twice as many such cases registered (33), than in 2014 (14), and in 2013 – 13 cases. In 2015, it was predominantly local authorities (oblast councils, oblast state administrations, and city councils) that denied journalists access to information. There were also issues with access to information after the local elections in October 2015, when the newly-elected local councils in droves began introducing the new accreditation rules framing it as an authorization system, in violation of the Ukrainian legislation.

In 2015, IMI registered **2 cases of homicide** connected with the journalist professional activities (in 2014 – 7, in 2013 – none). On February 27, in Pisky village, Donetsk oblast, the news photographer of the newspaper «*Segodnia*» **Serhiy Nikolayev** perished as a result of the mortar shelling. According to his colleagues, he was wearing a bulletproof vest, which news photographers of different editorial offices purchased together by pooling their money. In connection with this, IMI addressed the top management and owners of media outlets and emphasized that it is unacceptable to send journalists in the zone of hostilities without appropriate protective gear, without first aid kits and even basic knowledge on first aid. On April 16, in Kyiv unidentified men gunned down the pro-Russian writer and blogger Oles Buzyna. The police believes he was killed over his professional activities.

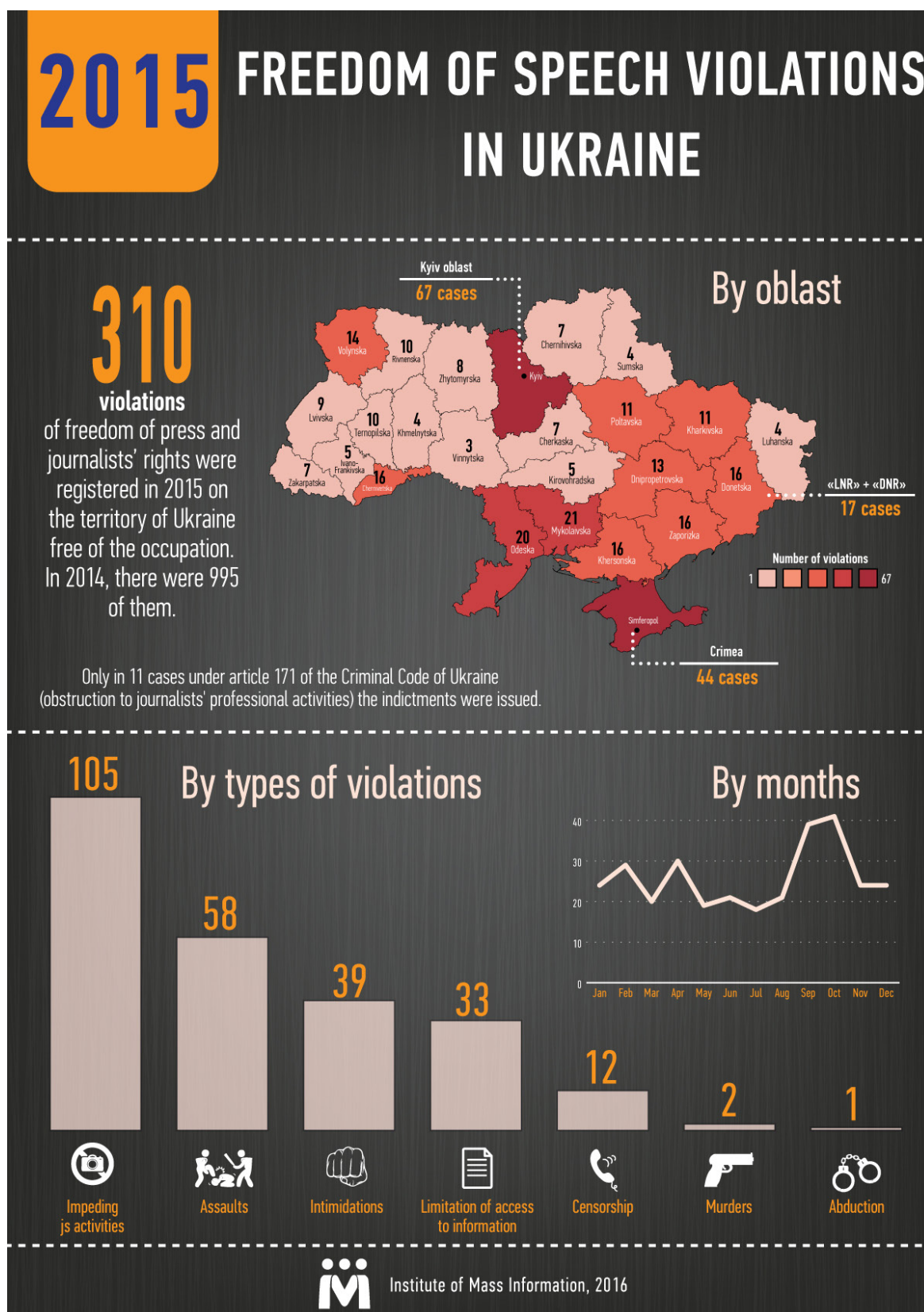
During 2015, **“LPR” held hostage** the Luhansk-based freelance fixer Maria Varfolomeyeva, who was detained when filming residential buildings on a street in Luhansk on January 9, 2015. For comparison, in 2014, IMI registered 79 cases of abductions and keeping journalists hostage.

Also in 2015, IMI experts registered **12 cases of censorship**, which is 11.5 times fewer than in 2014 (138 cases, predominantly connected with the occupied territories).

In the Crimea annexed by Russia, in 2015, 43 cases of press freedom violations were registered. The peninsula-based mass media experienced pressure from the Russian intelligence services, Roskomnadzor (Federal Service For Supervision Of Communications, Information Technology, and Mass Media), and the Crimean occupying authority. The Russian FSB (Federal Security Service) suspected journalists of «extremism»; hundreds of local mass media outlets, like, for instance, the Crimean Tatar TV channel ATR, were forced to cease their activities because Roskomnadzor denied them permit to work on the occupied peninsula, dozens of journalists kept leaving Crimea.

On the occupied territories of Donetsk oblast and Luhanska oblast, militants of the so-called “LPR” and “DPR” during this year, detained journalists, jammed and blocked Ukrainian TV channels and radio stations, attacked and destroyed residences of journalists, issued orders prohibiting Ukrainian media outlets to cover these or those activities of theirs.

In 2015, the oblasts with the largest numbers of violations (except for the occupied territories) were:

- Kyiv (60), Kyivska oblast (5) – 65
- Mykolayivska oblast – 21
- Odeska oblast – 20
- Chernivetska oblast – 16
- Khersonska oblast – 16
- Donetska oblast – 16
- Zaporizhzhia – 15
- Volynska oblast – 14
- Kharkivska oblast – 11
- Rivnenska oblast – 10
- Ternopilska oblast – 10

For comparison, in 2014 most press freedom violations were registered in Kyiv (256), in the East (Luhanska oblast – 91 cases, Donetska – 197) and in Crimea (148).

Despite the decreased number of cases of press freedom violations this year, in Ukraine **the issue of impunity is still relevant**. According to the data of the Ministry of Internal Affairs, in 2015, only 11 cases under Article 171 of the Criminal Code of Ukraine (obstruction to lawful professional activities of journalists) resulted in the charging documents. At the same time, it is twice as many than in 2014 (6 cases were referred to court, in 2013 – 5 cases).

In more detail about the state of freedom of press please see the material on the IMI website in the section «[Barometer of freedom of press](#)».

Homicides

In 2015, in Ukraine 2 homicides connected with professional activities of journalists took place (in 2014 – 7, in 2013 – none) – both killed journalists were Ukrainian citizens. One of the homicides took place in Donetsk oblast in the ATO zone and the other one, in Kyiv.

On February 27, 2015, in Pisky village, Donetsk oblast, the news photographer of the newspaper «*Segodnia*» **Serhiy Nikolayev** perished as a result of the mortar shelling, when he was taking photos on the line of battle. He sustained shrapnel wounds and succumbed to the wound when in hospital. Serhiy was wearing a bulletproof vest, which news photographers of different editorial offices purchased together by pooling their money. Serhiy Nikolayev's death manifested irresponsibility of the editorial offices, which are sending journalists to the zone of hostilities without appropriate protective gear and training.

Photojournalist Serhiy Nikolayev in several hours before being wounded in village of Pisky, Donetsk oblast, February 28, 2015. Photoby Max Rokotansky.

In connection with this, IMI addressed top management and owners of media outlets and emphasized that it is unacceptable to send journalists in the zone of hostilities without appropriate protective gear, without first aid kits and basic knowledge on first aid.

Over the death of Serhiy Nikolayev, the Investigative Committee of Krasnoarmiysky city department of Donetsk oblast launched criminal proceedings with the preliminary legal qualification under part 1 of Article 115 "Premeditated murder" of the Criminal Code of Ukraine.

The OSCE representative on freedom of the media Dunja Mijatović made a statement that the death of the news photographer of the newspaper "Segodnia" Serhiy Nikolayev in the East of Ukraine indicates the necessity of urgent measures

on securing journalists' safety in the conflict zones.

On 19 August 2015, the President of Ukraine Petro Poroshenko instituted a scholarship for the daughter of journalist Serhiy Nikolayev – Valeria Kravchuk, born in 1995.

On April 16, 2015, the pro-Russian writer and blogger **Oles Buzyna** was gunned down in the yard in front of his apartment building. He sustained four gunshot wounds, one of them in the head. The police believes the murder was connected to Buzyna's professional activities.

The Ministry of Internal Affairs served charges in his murder to two residents of the capital – Andriy Medvedo and Denys Polishchuk.

The suspects' lawyer Serhiy Voychenko made a statement that the conducted forensic molecular DNA testing in the case does not give evidence of the suspects' guilt in committing this crime. Two eyewitnesses in the case of murder of Oles Buzyna said that both detainees do not look like those on the scene of the crime.

Both detainees were kept in Lukianivske pre-trial detention center. Later, the court placed them under house arrest.

Beating, assaults

In 2015, beating and assaults on journalists yielded the second largest number of cases – 58 cases, that is, five times fewer compared to the previous year (in 2014 – 286 cases, in 2013 – 97).

The assaults on journalists in 2015 were mostly committed by unidentified citizens and private individuals (unlike 2014 and 2013, when the aggressors mostly were representatives of law enforcement agencies and local officials).

Clashes near the Verkhovna Rada of Ukraine on August 31, 2015. Photo by Vitaliy Holovin.

Four oblasts had the largest number of assaults and beating of journalists. In particular, these were **Kyiv region – 11** (Kyiv – 8, oblast – 3), **Odeska oblast – 9**, **Chernihivska oblast – 5** and **Mykolayivska oblast – 4**.

In Kyiv, journalists predominantly suffered as a result of actions of rally participants, when they were in the thick of things near the Verkhovna Rada on August 31. Then, during the confrontation with the law enforcement agencies, the protesters threw at the officers of the National Guard of Ukraine a live grenade. As a result, journalists and camera operators of several mass media sustained shrapnel wounds as a result of its explosion. In particular, the camera operator of the news program TSN of the TV channel 1+1 Dmytro Bolshakov sustained a shrapnel wound in his leg, *Channel 5* journalists also sustained wounds. In other cases, journalists in Kyiv suffered as a result of actions of unidentified persons, civilians and police. In Kyivska oblast, journalists were attacked by council members of the village council, an official's relative and unidentified persons.

In Odeska oblast, journalists were attacked and beaten predominantly by unidentified persons (5), in other cases – by activists, hired thugs, and civilians. In Chernihivska oblast – by civilians, unidentified, council members of village councils, hired thugs, and guards. One case of beating in Chernihivska oblast is interesting because a journalist was beaten in two years after the article was published. So, the article protagonist's relative caught the journalist and attacked him to get his revenge. In Mykolayivska oblast, an official, fiscal officers, civilians and fighters of the "Aidar" Battalion.

This year, journalists sustained beatings, attempts to knock them down by a car, and their equipment was smashed. The assaults were over articles, over filming of sessions of city councils and budget sessions, at different rallies, either in protest, or in memory. For instance, in Avdiyivka, Donetska oblast, which is under control of the Ukrainian authorities, the journalists of the TV channel "112 Ukraine" were attacked by "DPR" supporters, who smashed their camera.

A scandalous case, which let to dismissal of an official, was the assault near Kyiv on a filming crew of the program of journalist investigations "Nashi Hroshi" (TV channel ZIK), which were filming a news story about construction in a forest of a building belonging to the family of the vice Minister of Internal Affairs Serhiy Chebotar.

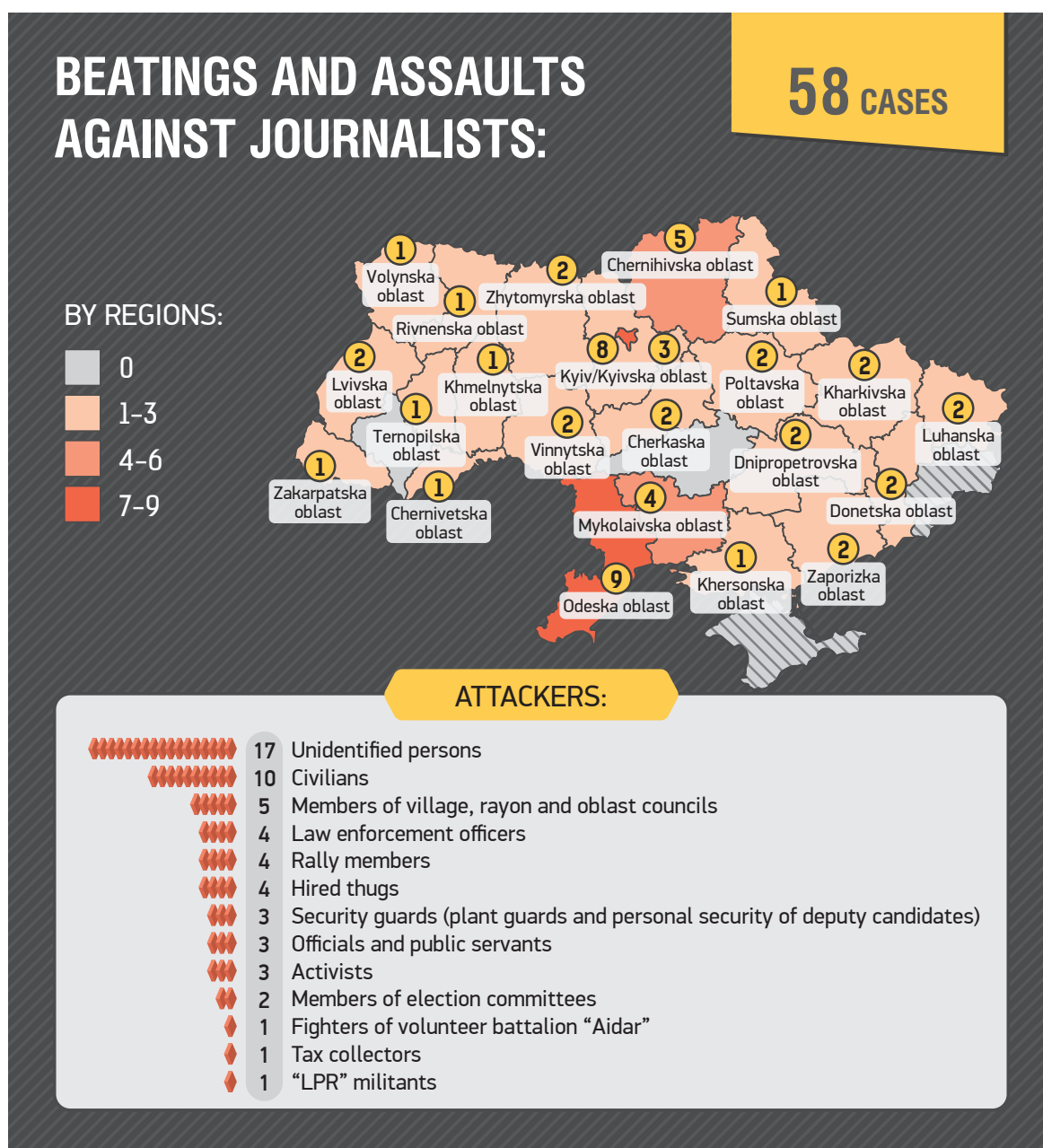
Attackers:

- unidentified – 17
- civilians – 10
- council members (of village councils, rayon councils, city councils, oblast councils) – 5
- law enforcement officers – 4
- rally participants – 4
- hired thugs – 4
- guards (of a plant, candidates for councils) – 3
- officials, public servants – 3
- activists – 3
- members of the election committee – 2
- fighters of the volunteer battalion "Aidar" – 1

fiscal officers – 1
 “LPR” militants – 1

Overall, the situation in the oblasts looks as follows:

Kyivska oblast – 11 (Kyiv – 8, oblast – 3)
 Odeska oblast – 9
 Chernihivska oblast a – 5
 Mykolayivska oblast – 4
 Dnipropetrovska oblast – 2
 Donetsk oblast – 2
 Zhytomyrska oblast – 2
 Kharkivska oblast – 2

Vinnytska oblast – 2
Luhanska oblast – 2
Lvivska oblast – 2
Zaporizhzhia – 2
Poltavska oblast – 2
Cherkaska oblast – 2
Zakarpatska oblast – 1
Rivnenska oblast – 1
Volynska oblast – 1
Sumska oblast – 1
Ternopilska oblast – 1
Khersonska oblast – 1
Khmelnyska oblast – 1
Chernivetska oblast – 1

Obstruction to lawful professional activities of journalists

Obstruction became the category with the largest number of registered violations this year – 105 cases, which is almost 50% fewer than in 2014 (150 cases), in 2013 – 130).

According to IMI data, the **obstructions to journalists peaked in September and October 2015**: in each month, 18 cases of violations were registered: during the local elections campaign, on the elections day – October 25, and during the vote count. That year, the journalists **faced most obstruction from members of election committees**, who either were ignorant of the provisions of the electoral legislation, or were unwilling to accommodate journalists in any way. IMI registered **24 such cases**. They were doing it most often in Donetsk oblast (7 cases) and in Volynska oblast (3 cases). Members of election committees mostly would not let journalists to the committee sessions, would not allow them to be present during the vote count, would not let them inside the premises of election committees; also they impeded obtaining information, voted to have journalists removed from the sessions. Members of committees even engaged law enforcement officers by asking them to remove the journalists from the sessions. In particular, such cases were registered in Mukachevo, Zakarpatska oblast, and in Volynska oblast.

Besides, **members of committees themselves would physically interfere with the journalists' work**. In particular, such a case took place on October 25 in Kherson at the ballot station No.650637, the head of the committee was physically interfering with the live standup of the correspondent of the TV channel *News One* Vasyl Keleberda and even was trying herself to remove the camera. After the journalist explained to her his rights, she stopped interfering with his work.

Also members of election committees were using force when interfering with the journalists filming. For instance, on November 12, in Zhytomyr the member of Zhytomyr city territorial election committee representing Lyashko's Radical party Serhiy Vyhovsky was

interfering with the work of the journalist and head of the journalist investigations department of the local newspaper "20 Khvylyn" Taras Borosovsky. The member of the election committee was giving the journalist the finger and tried to pry away his phone.

People vote during local elections in Mykolaiv, November 15, 2015. Photo by Stanislav Kozliuk.

Besides, **during local elections IMI registered cases, when journalists would not be allowed to leave the ballot station**, or would be allowed to leave the ballot station only after the police interfered. Two of such cases took place in Zhytomyr and in Mariupol, Donetsk oblast. For instance, on November 15, in Zhytomyr

the journalist of the online media outlet *Zhytomyr.info* and of *Channel 5* Oksana Trokoz would not be allowed to leave the ballot station after the vote count. The head of the committee Roman Tarasov explained that he could not let anyone go until all the votes are counted. Only after the electoral records were packed, the journalists left the ballot station together with everybody else.

On November 29, in Mariupol the journalist of the online media outlet *6262.com.ua* and of the newspaper "Nasha Druzhkovka" Pavlo Ostrovsky was allowed to leave the ballot station No.142333 only after the investigation team interfered. According of the journalist, the members of the committee explained their decision that, according to the law, after 8 p.m. the ballot station get closed and until all the votes are counted, nobody is allowed to leave the ballot station. The journalist was allowed to leave only after he asked the police to interfere.

The three top offenders also included civilians – 21 cases and guards – 14 cases.

Civilians disrupted interviews the journalists were taking, were prohibiting them from making photos, attacking the journalists because they did not like the questions, interfering with the filming, trying to smash the equipment, or to pry it away. The journalists were cursed at, removed from events, and banned from doing their job.

Guards that were interfering with the journalists' work would not let journalists to the meetings, to party conferences, sessions of city councils, chased away from the site, prohibited taking photos and filming, and tried to pry away their equipment.

In other cases, journalists faced obstruction from unidentified persons, the judicial branch, representatives of oblast state administrations, city councils, government, prosecutor's office, representatives of political parties, members of city and village councils, police, law enforcement agencies, city and village heads, representatives the Security Service of Ukraine (SBU), and hired thugs.

The oblasts in which journalists faced obstruction most often were Volynska oblast, Dnipropetrovska oblast, and Donetsk oblast, in each 9 cases were registered; the close second were Kyiv and Mykolayivska oblast – 8 cases in each, and the third place by the number of cases was held by Zaporizhzhia and Khersonska oblast – correspondingly, 7 cases in each.

In Volynska oblast, those who were obstructing the journalists were predominantly members of election committees, as well as civilians, guards, hired thugs, public servants, and representatives of the Opposition Bloc.

In Dnipropetrovska oblast, they were predominantly unidentified persons, as well as members of election committees, civilians, guards and representatives of the Opposition Bloc.

In Donetska oblast, out of nine cases of obstruction in seven the ones obstructing were members of election committees, as well as guards and unidentified persons.

In Kyiv, the situation was somewhat different. It was mostly guards and civilians committing obstruction, as well as the judicial branch and public servants. In Mykolayivska oblast – public servants, the judicial branch, as well as civilians, representatives of the party “Nash Krai”, guards and members of the election committees.

The ones committing obstruction most often:

- members of election committees – 24
- civilians – 21
- guards – 14
- unidentified – 10
- the judicial branch – 8
- representatives of oblast state administration, city councils, government, prosecutor’s office – 6
- representatives of political parties – 6
- council members (of city councils or village councils) – 4
- police, law enforcement agencies – 4
- officials (city and village heads) – 4
- representatives of the Security Service of Ukraine – 2
- hired thugs – 2

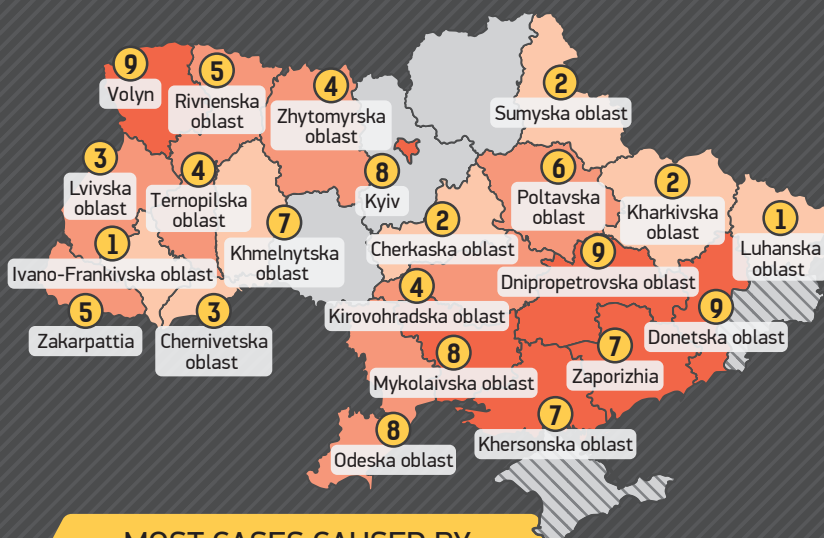
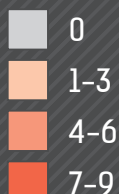
By region -

- Volynska oblast – 9
- Dnipropetrovska oblast – 9
- Donetska oblast – 9
- Mykolayivska oblast – 8
- Kyiv – 8
- Zaporizhzhia – 7
- Khersonska oblast – 7
- Poltavska oblast – 6
- Zakarpatska oblast – 5
- Rivnenska oblast – 5
- Zhytomyrska oblast – 4
- Kirovohradska oblast – 4
- Odeska oblast – 4

TOTAL NUMBER OF OBSTRUCTION CASES:

105 CASES

BY REGIONS:

MOST CASES CAUSED BY:

Ternopilska oblast – 4

Lvivska oblast – 3

Chernivetska oblast – 3

Sumyska oblast – 2

Kharkivska oblast – 2

Khmelnytska oblast – 2

Cherkaska oblast – 2

Ivano-Frankivska oblast – 1

Luhanska oblast – 1

Damage to the property and attacks on offices of media outlets

In 2015, 9 cases of damage to the property and attacks on offices of media outlets were registered, and this is 7 times fewer than the year before last, when most cases were registered in Eastern oblasts of Ukraine and in Crimea.

This year, attacks on offices of media outlets took place in seven oblasts – two cases each in Donetska oblast and Kharkivska oblast, and one case each in Chernihivska oblast, Zaporizhzhia, Kirovohradska oblast, Lvivska oblast, and in Kyiv. In all cases, attacks came from unidentified persons.

Attackers threw Molotov cocktails at offices of media outlets, broke windowpanes in buildings of editorial offices, ransacked, damaged cables of TV channels rendering them unable to broadcast their programs. Such two cases of damage to cables took place in Chernihiv and Kharkivska oblast.

In other cases, in particular, in Zaporizhzhia unidentified persons ransacked the premises of the editorial office of the local newspaper “*Pravda*” and snatched a laptop from the office of the editor-in-chief Valeriy Zotov. At that, other material values on the editor’s desk did not attract the criminals’ attention. The staff of “*Pravda*” link this fact with the high-profile materials in the newspaper’s recent issue. For instance, on July 29 the newspaper published a material about the rally in front of the building of the oblast prosecutor’s office by the right radicals from “*Syla Natsii*”, during which they hung on the makeshift gallows and burned the effigy of prosecutor Oleksander Shatsky.

In the town of Oleksandria, Kirovohradska oblast, somebody threw into the yard of the office of the newspaper “*Za Nashu Peremohu*” a grenade, which exploded and damaged the premises of the editorial office. The newspaper editor Borys Lohvinov linked the incident with their professional activities. According to one of Lohvinov’s versions, the explosion is another warning from the local authorities, which would not stand any criticism or investigative materials on them.

In the city of Krasnoarmiysk, in Donetska oblast, windowpanes in the editorial office of the website *06239.com.ua* were smashed. According to the website’s editorial staff, the only possible reason of the incident was the conflict of one of the journalists with the mayoral candidate of Krasnoarmiysk Ruslan Trebushkin. The website’s editorial staff reminded that on October 19, the correspondent of the *06239* website asked Ruslan Trebushkin for a comment about the events taking place in the Territorial electoral committee of Krasnoarmiysk, but the mayoral candidate “being aggressively against the website, not only refused to comment, but even tried to pry away the work tablet”.

The main purpose of attacks on offices of media outlets was to interfere, intimidate or retaliate for a published material.

Detainment

In 2015, three cases of detainment of journalists were registered.

In two cases, journalists were detained by representatives of law enforcement agencies – officers of the Security Service of Ukraine (Kyiv) and police (Kharkivska oblast), as well as officers of the State Border Service of Ukraine (the crossing point “Chonhar”, Khersonska oblast, at the administrative border between mainland Ukraine and Crimea).

Detainments of journalists by the Security Service of Ukraine and police were accompanied by manhandling. It should be pointed out that law enforcement agencies are prone to manhandling in general, but the detainments with beatings peaked during the Maidan events, when officers were intentionally beating the journalists that were filming the protest rallies while detaining them.

This year, controversy emerged, in particular, over detainment by the SBU officers on October 2, 2015, of the journalist Mykhailo Tkach and camera operator Kyrylo Lazarevych of the anti-corruption investigation program “Skhemy. Koruptsia v detaliakh” broadcast on Radio Liberty and on the TV channel *UA:Pershy*. Although SBU promised to see into it, the Military Prosecutor’s office closed the criminal case on obstruction to lawful journalist activities, but the journalists still managed to establish to the satisfaction of the court that they were detained illegally.

On May 17, 2015, officers of the State Border Service of Ukraine at the crossing point “Chonhar” (administrative border between Khersonska oblast of mainland Ukraine and Crimea) detained journalists of Henichesk website “*Visti Henicheska*”. As the website’s editor-in-chief Oleksiy Davydov informed IMI, the border guards jumped at them as soon as the journalists pulled out their camera.

“We approached the crossing point Chonhar and even as we had our camera out, a dozen border guards rushed at us telling us that until we delete the video we would not be able to leave. We said that we were journalists, and that our IDs were in the car two meters away from us. They had us sitting in the open sun for two hours. They detained us, but filled out no paperwork, not even a detention report. We had a video of the entire incident. We called police, filed a complaint, and then were allowed to go”, Oleksiy informed.

The journalists were staying near the first pedestrian border passage near a gas station. “When the Ukrainian border guards saw the videocamera, they detained the two journalists and demanded the record deleted, although there were no signs banning filming”, he shared.

Police was called to the site. The internal security service and the top brass of the border guards came to the site, too. When the circumstances were clarified, the officers of the State Border Service acknowledged iniquity of their actions and let the journalists go.

On October 2, 2015, in Kyiv officers of the Security Service of Ukraine detained journalist Mykhailo Tkach and camera operator Kyrylo Lazarevych of the anti-corruption investigation program “Skhemy. Koruptsia v detaliakh” broadcast on Radio Liberty and on the TV channel *UA:Pershy*. The journalists were detained when filming a story for the journalist investigation of inappropriateness of the lifestyle to the paygrade in the Security Service of Ukraine. At detainment, SBU officers resorted to force, took away and damaged the journalists’ equipment.

Detention of journalist Mykhailo Tkach from investigation program "Skhemy" by SBU officers in Kyiv, October 2, 2015. Screenshot of video record of "Radio Liberty online" on Youtube.

Later, the SBU officers released the journalists, and the head of SBU Vasyl Hrytsak promised internal investigation. The Military Prosecutor's office of Kyiv permanent post launched a criminal case on obstruction to lawful journalist activities.

On October 15, 2015, the Security Service of Ukraine tried to prevent broadcasting of the story in the program "Skhemy" about luxury cars owned by SBU officers.

On November 25, 2015, it became known that SBU officers, who had detained the filming crew of the anti-corruption investigation program "Skhemy. Koruptsia v detaliakh" and had been suspended, were already reinstated.

On December 23, 2015, it became known that the head of the SBU pass control security service Yuriy Bondarev, who participated in the incident with detainment of the journalists of the programs «Skhemy. Koruptsia v detaliakh» Mykhailo Tkach and Kyrylo Lazarevych, was discharged from his position.

On January 5, 2016, Mykhailo Tkach informed that the Military Prosecutor's office of Kyiv permanent post closed the criminal case opened in connection with the SBU officers' attack on the journalists of the program "Skhemy" Mykhailo Tkach and Kyrylo Lazarevych. Also, the journalist informed that he intended to appeal against this decision of the prosecutor's office in court.

On January 19, 2016, Pechersky rayon court of Kyiv recognized the journalists of the anti-corruption investigation program "Skhemy. Koruptsia v detaliakh" Mykhailo Tkach and Kyrylo Lazarevych as victims of the SBU officers' actions. Also, the court found the SBU pass control security service Yuriy, who participated in the incident of the detainment of the filming crew of the program "Skhemy" Mykhailo Tkach and Kyrylo Lazarevych guilty of administrative offence. The court that considered the case of Bondarev's abuse of au-

thority decreed to impose on him administrative penalty in the form of two days of confinement.

On October 2, 2015, in the town of Bohodukhiv, Kharkivska oblast, police officers forcefully detained journalists of Hromadske TV.Kharkiv. The journalists were covering a picket conducted by Kharkiv activists near the oil refinery in Bohodukhiv (LLC "Bohodukhivska naftobaza").

The picketers demanded to stop illegal, according to them, oil refining and demanded a meeting with the director of the refinery. In three minutes after the picket began, seven police cars approached the refinery building, and armed people in the police uniform stepped out.

After a short squabble with the activists, the police officers began to detain the activists, and after that, the journalists of Hromadske TV.Kharkiv, as well. When asked to introduce themselves and state the reason of detainment of the journalists, the police officers silently tried to stop the filming, reported Hromadske TV.Kharkiv on its Facebook page.

"They twisted our journalists' arms, placed them in the police van, and brought them over to the police station of Bohodukhivsky rayon. At the police station, the police officers forced the journalists to cease filming and tried to search their personal belongings. Any requests to introduce themselves and state the reason for detainment, the police officers ignored. In one hour the journalists were released and allowed to leave", reported Hromadske TV.Kharkiv.

Threats, intimidation

Most threats took place in Kyiv – 12 (last year, the capital also led in this category of violations) and Khersonska oblast – 5 cases. In Kyiv, out of 12 cases – 8 were about bogus bomb phone calls to editorial offices of prominent media outlets – *Channel 5*, TV channel "112 Ukraine", TV channel *NewsOne*, of the newspaper and radio station "Vesti". In Khersonska oblast, the ones threatening predominantly were an ex-MP and representatives of the Right Sector of Kherson."

The predominant majority of those, who threatened, were unidentified persons (17) and civilians (9). Also, journalists received threats from members of city councils, or former council members of city councils and ex-MPs (4).

In 2015, threats and intimidation became one of the most widespread methods of pressure on journalists and were the third largest category by the number of cases. During the year, IMI registered 39 such cases, which is almost three times fewer compared to the previous year (in 2014 – 98, in 2013 – 35).

For instance, the council member of Irpin town council (Irpin, Kyivska oblast) Valeriy Peshy threatened with physical violence the journalist of the TV channel *NTN* during filming of the story for the program "Ahenty Vplyvu" about illegal clear-cutting in the national park from the side of the town of Hostomel, Kyivska oblast. The journalists wanted to ask the council member about the land title deeds. In response, Peshy told his guard to smash the filming crew's camera: "Smash this faggot's camera!". and told the journalist: "Throw away this junk. Should I punch you in the face? Then, I will now kick your ass!".

In a different case, when the former people's deputy from the Party of Regions Oleksiy Zhuravko, who is wanted by the Security Service of Ukraine, threatened Tsyurupynsk-based blogger Dmytro Voronov over articles criticizing him.

Journalists received most threats during personal conversation and by phone – 16 cases each. This year, **another method of pressure on journalists emerged– threats through social networks** Facebook and VKontakte – with 5 such cases registered. There was one case of the type registered by IMI for the first time ever – the threat was published on the pages of a newspaper owned by a former member of the Party of Regions.

For instance, Cherkasy-based journalist Yuriy Stryhun was threatened in a material in the newspaper "*Ridna Zemlia*", owned by the former member of the Party of Regions Oleksander Korotkov. The material imagined a situation that Stryhun can "suddenly trip over a twig and hit his head on the pavement." The article in "*Ridna Zemlia*" is about an independent journalist, who with his articles about privatization of Talnivsky bakery complex is deterring investors and throwing obstacles in the owners' path. "Mister Stryhun has so many "friends" locally that if he suddenly trips over another 'twig' in Talne and hits his pretty little head on the pavement, he will have no grounds to blame it on the Bakery or the Council member. This is not a threat at all, God forbid! We are just running a simulation of the situation, when the "absolute champion for truth" after sustaining another concussion – including from his "friends" or "Investors" – would again blame it on the Bakery complex", wrote Zloba Dnia (obviously a pen-name that means *Topic of the Day*) in the newspaper issued on April 1, 2015.

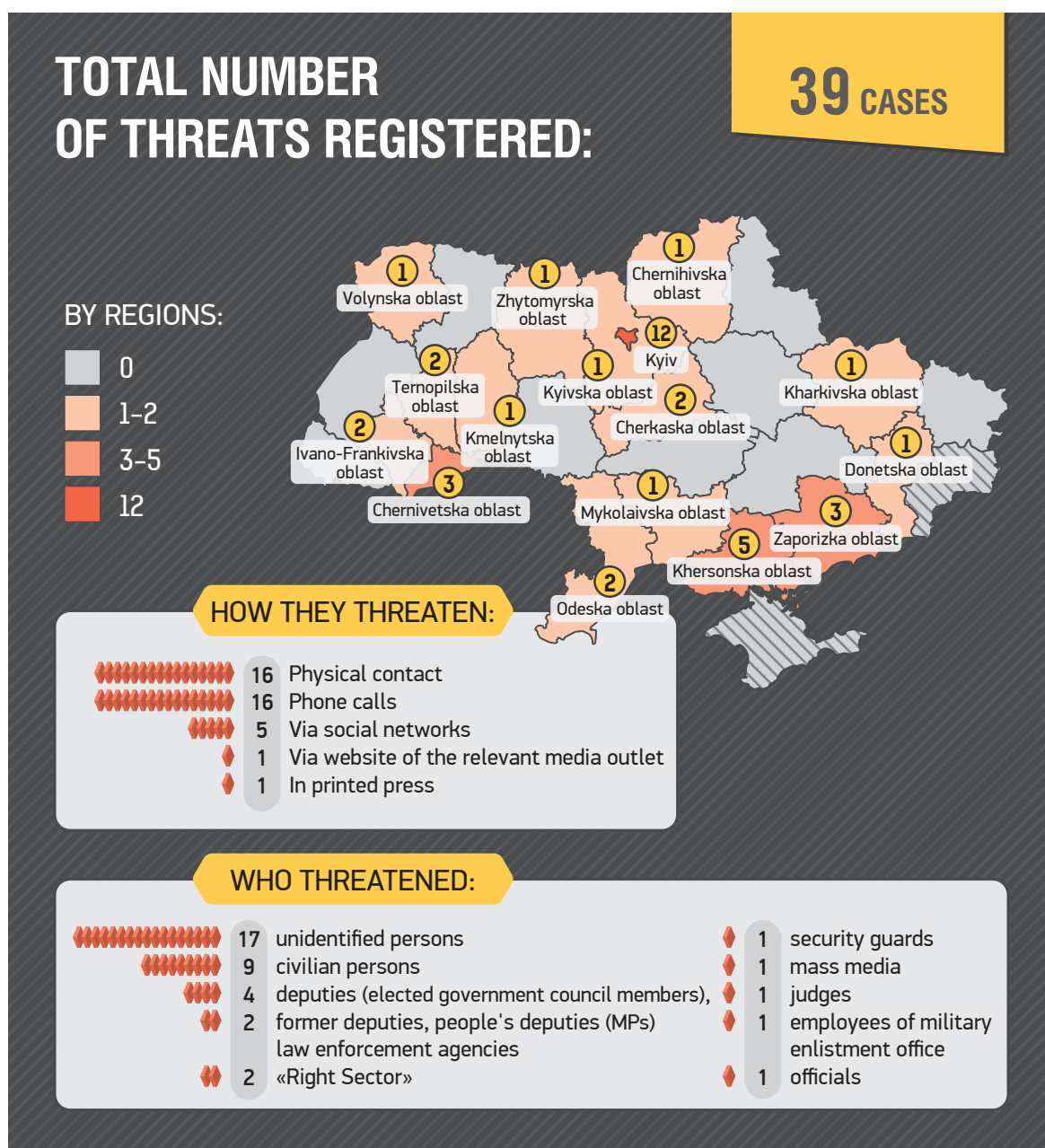
Stryhun himself explained that the last three years, he conducted several investigations into Oleksander Korotkov's activities. "The former vice-head of the Party of Regions in the oblast council was appointed to one of the largest bakery complexes of Ukraine in Cherkaska oblast, made it bankrupt, and then privatized it himself. So now his newspaper stooped to open threats", shared the journalist.

Oblasts:

Kyiv – 12
Khersonska oblast – 5
Zaporizhzhia – 3
Chernivetska oblast – 3
Ivano-Frankivska oblast – 2
Odeska oblast – 2
Ternopilska oblast – 2
Cherkaska oblast – 2
Volynska oblast – 1
Donetska oblast – 1
Zhytomyrska oblast – 1
Mykolayivska oblast – 1
Kharkivska oblast – 1
Khmelnyska oblast – 1
Chernihivska oblast a – 1
Kyivska oblast – 1

Threats came from:

unidentified persons – 17
 civilians – 9
 council members , ex-council members , MPs – 4
 law enforcement agencies– 2
 Right Sector – 2
 guards – 1
 media outlets – 1
 judges – 1
 officers of the military registration and enlistment office – 1
 officials – 1

How threats are made:

- In personal conversation – 16
- By phone calls – 16
- In social networks – 5
- At the media outlet's website – 1
- In a printed newspaper – 1

Damage to the property and attacks on journalists' apartments

In 2015, 9 cases of damage to the property and attacks on journalists' apartments were registered.

In all cases, attacks were committed by unidentified persons.

In seven cases, attackers torched or robbed journalists' cars. In the last two – robbed the apartments and cut the doors to the apartments.

Journalists, whose cars were damaged or robbed, link these incidents with their professional activities. Most of them noted that on the eve of the incidents, their exposés were published addressing issues of corruption and abuse of power.

Out of the ten cases, two took place in Odeska oblast – in the town of Izmail, the car of the editor-in-chief of the local online media outlet "Inforechie" Stanislav Tuhay was torched twice. Tuhay believes this was linked to his journalist activities. As Tuhay himself told IMI, on the very day, when his car got torched, on January 29, he had a conflict with a local judge because of the critical article about this judge.

Also, journalists' cars were torched or robbed in Lviv, Chernivtsi, Rivne, Poltava and in Sum'ska oblast.

In particular, in the town of Romny, Sum'ska oblast, unidentified persons torched the car owned by the editor-in-chief of the newspaper "Novy Pohliad Romenshchyny" Sofia Abdukadyrova. She links the incident to her professional journalist activities and believes that local law enforcement agencies might have had a hand in torching her car. According to her, earlier in the newspaper an article was published titled "Who does police run protection for", in which the journalist uncovered corruption going on in the town.

Also, on October 20 in Poltava, the car owned by the journalist of *Hromadske TV.Poltava* Anatoliy Melezhyk was torched. The journalist links this incident to his professional activities, as earlier that month somebody broke into the car, and before that an email with threats was sent to the email of *Hromadske TV.Poltava*. The media outlet pointed out that the car's rear window had a sticker with the logo of *Hromadske TV*. According to the media outlet, *Hromadske TV.Poltava* recently has been actively covering the topics in regard of bribery of voter by mayoral candidates.

On 27 February, in Lviv unidentified persons torched the car of the director of Lviv information agency "Korruptsia.Info" Dmytro Rozumovsky. He links the incident to publishing

of materials about illegal activities of the conversion centers in Lvivska oblast, their organizers, and exposing all criminal schemes they apply.

In Kharkiv and Zaporizhzhia, unidentified persons robbed the journalists' apartments and cut the doors.

Odeska oblast – 2

Kharkiv – 1

Lviv – 1

Chernivetska oblast – 1

Sumska oblast – 1

Rivnenska oblast – 1

Poltavska oblast – 1

Zaporizhzhia – 1

Censorship

In 2015, IMI registered 12 cases of censorship, which is 11.5 times fewer than in 2014, the year of the Revolution.

Most cases of censorship took place in Kyiv – 8 cases, the rest four cases, took place in Donetska oblast, Khersonska oblast, in Kharkiv and Chernivtsi.

Censorship was perpetrated by unidentified persons, TV channels, and the Security Service of Ukraine – 2 cases each, correspondingly. In other cases (one case each), it was an official, an executive agency, guard, "Right Sector", Facebook, and Internet provider.

In 6 cases, censorship was applied against TV channels – jamming, switching off, attempts to take a story off the air, closing down programs, refusal to broadcast a talk show. In the other 4 cases that regarded websites – a refusal to give state registration, limitation of access to a website by the Internet provider, taking the story down due to pressure from intelligence services and oblast authorities. Also, there was one case regarding a newspaper and one prohibition to a journalist to take photos in a branch of a bank, when there was a scandal with clients at the moment.

As to jamming of TV channels, in three cases, *1+1* and *"Inter"* claimed that their signal was being jammed and switched off. In particular, *1+1* stated that the TV channel was being switched off in Druzhkivka, Donetska oblast, because of a story about the city mayor.

In 2 cases, officers of the Security Service of Ukraine attempted to stop publishing this or that information. For instance, in Kyiv, SBU tried to prevent broadcasting of the story in the program *"Skhemy"* about luxury cars owned by SBU officers.

"In several hours before the story in the program *"Skhemy"* was to be aired, when the program was edited and sent to the *Pershy Suspilny* TV channel without any way to make any changes in it, we received a letter signed by the head of the capital branch of SBU M.Hluhovskiy with a warning about violation of the legislation if the story were to be aired", shared the program journalist Mykhailo Tkach.

The State Registration Service of Ukraine denied the National LGBT portal of Ukraine registration as an official information agency after the District administrative court of the city of Kyiv judged “the State Registration Service of Ukraine’s inactivity,” which was avoiding registration of the portal, unlawful. Among the reasons of denial, the State Registration Service again emphasized the presence of the abbreviation “LGBT.”

In Khersonska oblast, in the town of Tsyurupynsk, a local provider Rost.net was limiting its clients’ access to the website *Tsyurupynsk Online* after blogger Dmytro Chursin published a letter from his readers, which described how in Tsyurupynsk the provider is working with numerous violations, thus creating unequal competition conditions for national operators.

Access to information

In 2015, IMI registered 33 cases of violations of access to public information. This number is almost twice as high compared to 2014 (14), in 2013 – 13 cases.

In 2015, access of journalists was predominantly limited by local authorities (oblast councils, oblast state administrations, city councils). Central authorities, law enforcement agencies, and the judicial branch denied information to journalists, too.

The three regions, in which the right for access to public information was violated most this year, are Kyiv and Mykolayivska oblast – 7 cases each, and Chernivetska oblast – 5 cases.

What information journalists requested:

- copies of declarations of members of oblast councils and city councils
- surnames of staff assistants of MPs in the Verkhovna Rada
- copy of the declaration of the head of the Apparatus of the Verkhovna Rada
- as to bribery in higher educational institutions (Rivne)
- city councils would close the sessions from journalists (Zakarpatska oblast)
- requests about salaries of the administration of a national university (Chernivtsi)
- information about the issue of the critical condition of an aeration tank – a construction for artificial biological wastewater treatment – and a copy of corresponding documents (Berdiansk, Zaporizka oblast)
- copy of declarations of judges
- requests about land lots allocated for construction (Vinnytsia)
- requests about the amount of salaries of the leadership of the SBU branch (Mykolayiv)
- providing information about the results of the internal investigation on illegal outdoor advertising in Kyiv
- information about names and surnames of people that hold this or that position within the branch of the Ministry of Internal Affairs (Mykolayiv)
- information about the number of tourists and tourist attractions in the oblast (Chernivetska oblast)

- information about the amount of position salaries, wage premiums, after-payments and material assistance of the head of the branch of the State Road Police of the branch of the Ministry of Internal Affairs and his deputies for January-August of 2015 (Volynska oblast)
- information on earned revenue and paid taxes by Petro Poroshenko in 2004-2014.

In all these cases, journalists were denied the information they attempted to obtain.

Also, there were cases of limitation of access for journalists on the eve of local elections, which in Ukraine were held on October 26, 2015. For instance, in Ternopil the head of the district election committee refused to give to a journalist information about the time and location of party conferences. Parties were hiding from the journalists their conventions and lists of candidates – the All-Ukrainian Association “Svoboda” and the Agrarian Party, correspondingly. Besides, members of temporary election committees, who removed journalists from the committee sessions, were limiting the journalists’ right for access. In particular, in Pervomaysk, Mykolayivska oblast, several members of the district election committee voted to have journalists removed from the session.

The end of 2015 manifested a negative tendency: limitation by the newly-formed city councils of access of journalists to attending their sessions. In particular, such cases were registered in Cherkasy, Mariupol, Mykolayiv, Zaporizhzhia, Lutsk. City councils began to introduce accreditation for representative of mass media.

For instance, on December 11, Mariupol city council wanted to make access for journalists to the sessions possible only based on accreditation, as well as to withdraw journalists’ accreditation, if they “distorted the information about the council’s work” twice.

The members of Mykolayiv city council wanted to limit access for representatives of mass media to attending sessions and to allow to be present only to two journalists with previous registration in no less than 48 hours before the session. And even then, they wanted to be able to deny the journalist access if there were no vacant seats in the conference room.

In Zaporizhzhia city council, they also raised the issue of accreditation, although earlier session of Zaporizhzhia city council were open for attendance by journalists and public alike. In Kherson city council, the journalists were forbidden to approach council members during sessions.

Then, IMI lawyers issued a statement that bodies of local self-government are not entitled to prohibit journalists to attend sessions and that accreditation is a procedure to make journalists’ work easier, not to place limits on it.

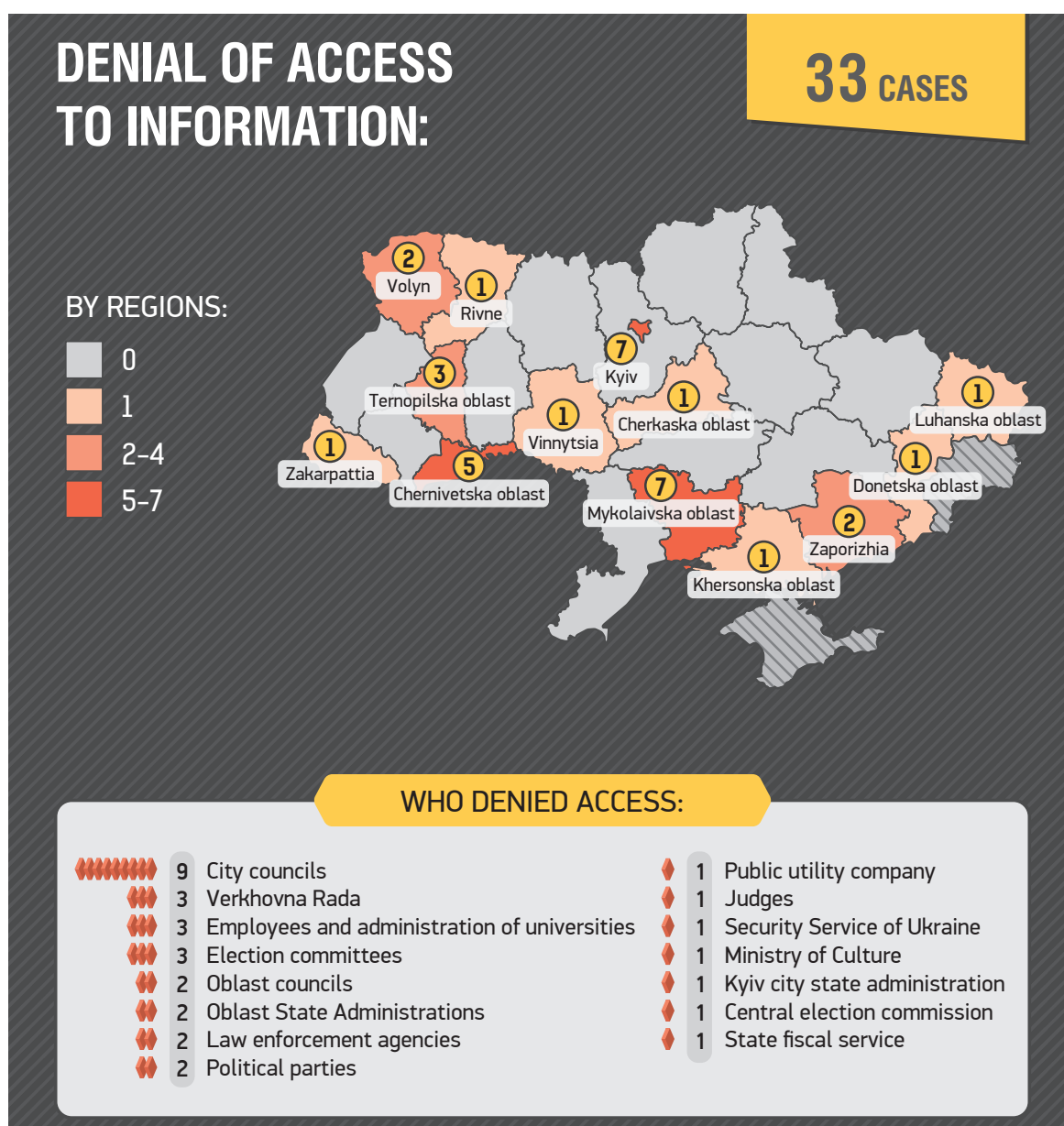
Who denied journalists access to information:

- city councils – 9
- Verkhovna Rada – 3
- staff and administration of higher educational institutions – 3
- electoral committees – 3
- oblast councils – 2
- oblast state administrations – 2
- law enforcement agencies – 2

political parties – 2
 communal enterprise – 1
 judge – 1
 Security Service of Ukraine – 1
 central bodies of executive power (Ministry of Culture) – 1
 Kyiv city state administration – 1
 Central electoral commission – 1
 State fiscal service – 1

By regions –

Kyiv – 7
 Mykolayivska oblast – 7
 Chernivetska oblast – 5

Ternopilska oblast – 3
Zaporizhzhia – 2
Volynska oblast – 2
Vinnytsia – 1
Donetska oblast – 1
Zakarpatska oblast – 1
Luhanska oblast a – 1
Khersonska oblast – 1
Cherkaska oblast – 1
Rivne – 1

Political and economic pressure

Political pressure

In 2015, IMI registered 6 cases of political pressure (3.5 times fewer than in 2014). Pressure was mostly exercised by central and city authorities, officials, as well as a political party and top management of a TV channel.

Kyiv became a leader in political pressure – four cases were registered in it; the rest took place in Rivne and Chernivtsi.

Kyiv – 4

- Turchynov said that the National Television and Radio Broadcasting Council has to revoke the «*Inter*» TV channel's license
- Journalists of «*Inter*», who expressed their indignation over the New Year broadcast with participation of Russian stars, were suspended
- *112 Ukraine* issues a statement that they are worried about information about pressure over the National Television and Radio Broadcasting Council with a demand to close down the channel
- «*Inter*» issues a statement about pressure from the MPs from «*Narodny Front*»

Chernivtsi – 1

- In Bukovyna, a rayon state administration invited law enforcement officers and fiscal officers to inspect activities of the website «*Storozhynets-Info*»

Rivne – 1

- In Rivne, journalists supported their colleague, who was summoned on the mat by the newly elected head of the oblast council

Who exerted pressure:

central and city authorities – 2
officials – 2
political party – 1
top management of a TV channel – 1

Economic pressure

In 2015, IMI registered 2 cases of economic pressure (in 2014 – 3). The cases took place in Poltavaska oblast and Zhytomyrska oblast. Pressure was exerted by a rayon council and oblast council, correspondingly.

Pressure was connected with adoption of the Law “On Reform of state- and community-owned oriented media outlets,” which the local authorities started to interpret at their convenience.

For instance, on December 11, 2015, Orzhytsi rayon council (village Orzhytsi, Poltavaska oblast) decided to transfer the premises occupied by the editorial office of the communal newspaper “Orzhytski Visti”, to the books of the rayon council. The reason of this decision, as the newspaper journalists believed, was adoption by the Verkhovna Rada of the Law “On Reform of state- and community-owned printed media outlets”. As the newspaper’s staff pointed out, the council members did not familiarize themselves with the provisions of the law and decided to “preserve the property jointly owned by territorial communities and protect it from negative consequences of future transfer from the state ownership”.

The State Committee for television and radio broadcasting of Ukraine addressed the General prosecutor’s office of Ukraine in regard of the actions committed against the editorial office “Orzhytski Visti”, and the National Union of Journalists of Ukraine addressed the President of Ukraine.

The other case was registered in Zhytomyr, where Zhytomyrska oblast council prepared a draft decision “On withdrawing from founders of editorial office of newspaper “Zhytomyrshzhyna”, which entails returning back to shared ownership of territorial communities of the oblast the property that was contributed to the statutory fund of the newspaper’s editorial office. The draft decision was published on the official portal of Zhytomyrska oblast council.

Cybercrime against mass media and journalists

In 2015, IMI registered 17 cases of cybercrimes against media outlets and journalists. Most hacker attacks were directed against websites of online media outlets. A new feature in cyber-war was blocking of the YouTube channels of Ukrainian TV channels.

In most cases, the attackers and locations from which they attacked were not identified. Only in some cases, it was possible to identify the origin of attacks. In particular, when the website of the information agency “*Most-Dnipro*” was under a series of hacker attacks, the editorial office identified that the attack originated on the territory of Russia under disguise of “Ultra-Right movement”.

When a DDoS attack was launched against the Ivano-Frankivsk website “*Versiyi*”, it was identified that the IP address that generated the most requests to this website and, in fact, was conducting the DDoS-attack belongs to the company “Sibirtelecom”.

Most hacker attacks were directed against the websites of media outlets in Kyiv – 8 cases out of 17. Cyber-attacks against Kyiv websites were predominantly connected with the situation in Ukraine, in particular, with the local elections held on October 26, 2015.

For instance, the website of the TV channel “*Inter*” was under a cyber-attack in the day of local elections. If someone attempted to get to the TV channel’s website, they were redirected to the webpage of the All-Ukrainian Union “*Svoboda*”. The website of the news service *TSN.ua* survived 33 thousand hacking attempts during October. The *TSN* editorial staff believes that the hackers’ increased activity was due to the local elections in the country.

A newly used method of information warfare was blocking of YouTube channels of Ukrainian TV channels. In particular, on January 18, YouTube satisfied the complaint of the pro-separatist resource *News-Front* and blocked the *TSN* video channel at YouTube. The reason was the complaint of the resource about allegedly illegal use of a fragment of their video in one of the *TSN* stories.

In May, STB stated that its YouTube channel was hacked, and the hackers paced a propaganda film about the ATO zone instead of the channel’s content. As the TV channel noted, on May 22, the criminals deleted all videos of the TV channel and placed there a 28-minute documentary with the logo of the TV channel “*Russia-1*” dedicated to the anti-terrorist operation in the East of Ukraine. The TV channel informed that it was the first time, when the company representing *STB* at YouTube encountered such methods of information warfare.

Besides, **IMI for the first time registered case when hackers demanded money from Ukrainian websites for stopping their DDoS attacks.** In particular, from the websites “*Depo*” and “*Dilova Stolytsia*” (the publisher group “*Kartel*”). As the publishing group informed, in their letter the hackers threatened that their attacks would continue, and they would stop the attacks for certain remuneration. The editorial staff did not manage to trace the origin of this attack.

By regions:

- Kyiv – 8
- Odeska oblast – 2
- Dnipropetrovska oblast – 2
- Donetska oblast – 1
- Ivano-Frankivsk – 1
- Mykolayiv – 1
- Kharkiv – 1

Other cases of legal and indirect pressure

In 2015, IMI registered one case of legal pressure. This case is related to Boryspil town branch of the Chief Administration of the Ministry of Internal Affairs in Kyivska oblast starting a criminal case procedure against the websites “*Nashi Hroshi*” (“*Our Money*”) and

"Insaidер" ("Insider") for publishing the material "Ministry of Internal Affairs believes Kurchenko stole from «Naftogaz» not only gas, but also gasoline worth 450 millions". This criminal case procedure was started based on the claim by the company "Finanspromgaz".

The published article reported that in March of 2015, the court sanctioned the Ministry of Internal Affairs for unscheduled audit of "Naftogaz Ukrainy", as a part of investigation of the criminal case related to possible illegal appropriation of 33 thousand tons of Naftogaz gasoline worth 450 million hryvnias by the company "GazUkraina-2020" yet in 2012.

According to the editor-in-chief of *"Nashi Hroshi"* Oleksa Shalayskyi, they referenced the decision of the court and described this story and published the names of the companies involved. Yet, the name "Finanspromgaz" was not one of them: it was not mentioned in the publication at all.

The investigator, who was working on this case, V. Pyanylo, wanted to know "the order of publication of articles" in *"Nashi Hroshi"* and information about the person, who published the mentioned article.

After information about initiation of the case was made public, the advisor to the Minister of Internal Affairs Anton Herashchenko called the editor-in-chief of *"Nashi Hroshi"* and published his opinion about the company "Finanspromgaz" at his Facebook page: according to Herashchenko, this company is "according to some data, is affiliated with Serhiy Kurchenko".

Also, Herashchenko declared that this fact will not be left unpunished.

"Based on the investigator's letter, each journalist, who writes about how this or that company is causing losses to the state, can be brought to criminal responsibility based on article 192 of the Criminal Code «Causing property damage by deceit or abuse of trust» which is, in this case, a complete delirium!", Herashchenko stated. Also, he added that "all necessary decisions for inspection and bringing to responsibility of the officials of Boryspilskyi rayon department police in fault, and the investigator Pyanylo in particular, were taken by the Minister of Internal Affairs Arsen Avakov".

IMI registered one case of indirect pressure, which took place in Poltava

The editorial staff of the online media outlet *"Kolo"* claims that their journalists were no longer invited for events with the mayor of Poltava due to the media outlet's conflict with him.

Specifically, on December 22, no representative of this media outlet was invited to a press conference of the mayor of Poltava Oleksander Mamay and the head of Oktiabrskyi rayon branch of the National Police in Poltavaska oblast Oleksander Terela, where they invited other mass media outlets. As the media outlet's journalist Nadiya Trush noted, it is almost impossible to learn the time and date of a press conference of the city mayor without help from his press service.

"Almost all media outlets of Poltava were invited to listen to the report of Mamay and the police officer. But the editorial office of *"Kolo"* never received such an invitation. As to other events conducted in the city hall, we can learn about them from colleagues and insiders – but learning about the date and time of press conferences of the city mayor is a problem, which is almost impossible to solve without the assistance of his press service", she said.

They called to the press service and asked their staff member Olga Levchenko to explain why “Kolo” was not invited to the event, and she assured that the invitation was sent, and promised to re-confirm the invitation by phone the next time. The last letter from the city authorities received by the editorial office was dated January 26, 2015. After calling their colleagues, who attended the event, “Kolo” representatives learned that their invitations were sent to e-mails and confirmed over phone.

The editorial staff of the media outlet considers it a possibility that their journalists could be left out because of their conflict with the mayor of the city. In particular, due to the November 16 case, when in Poltava the head of the department for citizens’ addresses, organizational work and general issues Ihor Veryha did not give to a “Kolo” journalist an opportunity to ask the city mayor Oleksander Mamay a question related to installation of the monument to Ivan Mazepa.

Or it could be the situation on December 1, when the press service suggested to the “Kolo” journalist Nadiya Trush to write an official information request, when she asked how many snow cleaning machines worked on the city streets on that day. As a result, Nadiya Trush had to get this information from the mayor himself.

Also, it could be the case that took place on December 9, when the newly elected city mayor of Poltava Oleksander Mamay would not allow the journalists to attend the coordination meeting with newly elected city council members, claiming that his office is a “restricted area”. Then, Nadiya Trush insisted that the city mayor is a public figure and she as a journalist has a right to control his activities.

Lawsuits against journalists

In 2015, IMI registered 5 cases of lawsuits against journalists and mass media.

In three of five cases, lawsuits against journalists were filed by the current people’s deputies and a former people’s deputy of the Verkhovna Rada. In the other two cases, it was a university professor and a judge, who filed claims against journalists.

In all cases, the claimants demanded compensation of moral damages – the amounts demanded as compensation varied from 50 thousand hryvnias to 200 thousand hryvnias. Also, claimants demanded to refute information and to remove from media outlets the information they considered invalid.

Of 8 cases, 2 were registered in Kyiv, and one case in each – in Lviv, Rivne, and Ivano-Frankivska oblast.

The largest amount of compensation was in the claim of the judge of Rivne city court Oleksander Tymoshchuk, who filed a lawsuit about protection of honor and dignity against the journalist of the local online media outlet “Holosno” (“Aloud”) Viktoriya Mamotiuk, and demanded 200 thousand hryvnias as a compensation of his moral damages.

In 2015, a former MP from the Party of Regions Volodymyr Oliynyk, who, just like in 2014, again made a demand about compensation of moral damages in the amount of 100 thousand hryvnias from the editorial office of the newspaper “Pravdoshukach” (“Seeker of Truth”).

For the context, Oliynyk started his lawsuit against the newspaper yet in September of 2014. Then, he addressed the court with a claim filed to Pecherskyi district court in Kyiv. The cause for his claim was article "Dictatorship laws as source of social unrest in Ukraine" published in No.8 (70) of the newspaper "*Pravdoshukach*" in 2014. Oliynyk demanded to refute the idea expressed in the newspaper article that "dictatorship laws" as of January 16 caused the public unrest and street clashes.

"The author of this article, defendant Aliona Paliy, fed to her readers obviously invalid information about existence of some alleged direct connection between my actions (specifically, conducting my functions as the head of the Counting Commission at the plenary session of the Verkhovna Rada of Ukraine on January 16, 2014, when a number of laws was adopted, named «dictatorship» ones) and death of citizens", goes the quote from the claim of Volodymyr Oliynyk.

Also, he demanded to reclaim from the editorial staff 100 thousand hryvnias as a compensation for harm caused to his honor, dignity and business reputation. Later, he dropped the demand of the 100 thousand compensation.

Against the media outlet "*Novoye Vremia*", there was a lawsuit by the people's deputy from the "People's Front" Ostap Semerak. He demanded to refute the information about him published by the website and the magazine, which was, to his opinion, untrue, and to pay him a compensation in the amount of 50 thousand hryvnias. Semerak lawsuit was filed because of the published interview of the ex-Minister of Agro-Industrial Complex Ihor Shvaika, who accused Semerak of corruption. Shvaika claimed that Semerak was blocking governmental grain import contracts to Bangladesh for 500 thousand tons of grain, insisting on becoming a part of intermediaries' export schemes. Later, the MP recalled his lawsuit against the media outlet "*Novoye Vremia*" and apologized to the editorial staff.

Another people's deputy from the "People's Front" Yuriy Tymoshenko dropped his demand of 50 thousand hryvnias of compensation for moral damages, which he demanded from the Kolomyia journalist Yevhen Hapych. The MP filed to the city district court of Kolomyia a lawsuit against Hapych with a demand to refute information and to pay 50 thousand of compensation for moral damages caused by it. The reason for this lawsuit was the article published on the web-portal "*Vilne Misto*" ("Free City") on February 20, 2015, titled "Vasyl Protyvsikh ("Againstall") — assistant and consultant of MP Yuriy Tymoshenko?".

In the mentioned article, journalist Yevhen Hapych was presenting the investigation about assistants and consultants to MP Yuriy Tymoshenko, whose list is available on the official website of the Verkhovna Rada of Ukraine. The author mentioned that among the assistants/consultants there is a man named Vasyl Vasyliovych Humeniuk. In particular, the journalist wrote that this person could be someone known to the public as Vasyl Protyvsikh ("Againstall") (Ukrainian politician who is known by making a trick of changing his surname to Protyvsikh ("Againstall", spelled like the option available in old bulletins for those, who did not want to vote for any candidate) and ran for President in 2010), and gave a small bio of the mentioned politician.

Lawsuits by journalists

In 2015, IMI registered 8 lawsuits filed by journalists.

Journalists were suing law enforcement officers, higher educational institutions, and utility providers – correspondingly, 2 cases each, and one case against a regulatory agency and one case against an official.

In total, out of 8 claims, 3 were filed in Chernivtsi, and one in each of Kyiv, Odesa, Mykolaiv, Lutsk and Kyivska oblast.

Journalists sued predominantly due to violation of the law on access to public information. For instance, in 3 cases, journalists' information requests were denied. In particular, *Hromadske Radio* and the anti-corruption portal *Corruptua.org* journalist from Chernivetska oblast Nadiya Babynska filed a claim to the District administrative court of the oblast against the administration of Chernivtsi National University for denying her request for information about salaries, bonuses, premiums, and support payments received by the University administration. She also filed the second claim against the same university because it refused to provide her copies of declarations of the University's administrators.

"Hromadske. Volynska oblast" sued the sanatorium "Lisova Pisnia" because its management refused to provide the journalists with information, namely, the staff register and salaries of the staff. Yet, the district court of Volynska oblast completely satisfied the claim of the journalists and judged the sanatorium to publish information about their staff register and salaries of the staff.

Also, the journalists were filing claims to the court regarding failure of law enforcement officers to act and regarding criminal cases closed by them.

For instance, journalist of the Mykolayiv online media outlet "Prestupnosti.NET" Andriy Lokhmatov appealed in court against the resolution of the investigator of city police department of Mykolaiv, A.Kuratiev about closing the criminal procedure based on article 171 of the Criminal Code of Ukraine for obstruction to the journalist's work by Oleksander Kiryanov. The essence of this case is that on the eve of July 10, 2013, in Mykolaiv, as road police was detaining the driver of a "Range Rover," which ignored the police officers' demand to stop, a drunk man who was a passenger in this car threatened to the journalist of "Prestupnosti.Net", Andriy Lokhmatov, with physical violence for recording video at the site. The drunk man showed his ID of the official of Mykolaiv city council's executive committee, issued to Oleksander Kiryanov. This criminal case procedure was closed down four times.

The journalist of Chernivtsi information portal *0372.ua*, Halyna Yeremitsa, addressed with a claim Shevchenkivskyi district court in the city of Chernivtsi, complaining about failure to act and illegal actions of the law enforcement agencies of the city, who refused to register information about a crime described in article 171 of the Criminal Code of Ukraine (obstruction to professional lawful activities of journalists), in the Unified register of pre-trial investigations.

For the context, on March 31, Halyna Yeremitsa was present during a conflict between businessmen and the administration of a branch of the bank "Finansy ta Kredyt", and was recording photo and video of the conflict as a part of her professional duties. The

journalist was told not to record and was escorted from the office of the bank. Then, Yeremitsa filed a complaint about obstruction.

In response to the journalist's complaint to the police, Shevchenkivskyi District Department of the Ministry of Internal Affairs Administration in Chernivetska oblast issued "an official warning" to her. Also, the prosecutor's office of Shechenkivskyi district replied to Halyna Yeremitsa's complaint about the actions of the mentioned administration that there were no grounds for registration of information about obstruction in the Unified Register of pre-trial investigations.

In other cases, journalists tried to obtain through the court information important for the public – data of the expert report related to cause of death of all those who died during the mass disorders in Odesa on May 2, 2014, at Kulykovo Pole.

Also, journalists tried to protect their good name. For instance, the ex-journalist of the TV channel *STB* Olena Zhezhera sued the mayor of Bucha Anatoliy Fedoruk. The journalist accused the town mayor of lying about her in his report he presented on February 28, 2015. Fedoruk made a public announcement that the journalist Olena Zhzhera, as he said, "was fired from the TV channel *STB* for her lies". Zhezhera believes that the mayor's attitude to her is related to her investigation of public land seized by the corrupt official in 2014. Then, the *STB* journalists found out that 15 hectares of forest were seized by the former MP and the Communist party member Ihor Kalietnik, who is now wanted. According to Zhezhera, Fedoruk, as the head of the town council, had to sign the papers for land allocation to the communist's nominees. Later, after investigation, the forest was returned to Bucha town community.

Crimea

In 2015, in Crimea occupied by Russia, there were 44 registered cases violation rights of journalists and mass media.

During the year, just like in 2014, the occupying Russian and Crimean authorities continued a systemic sweep of the peninsula from the independent mass media that still stayed there, and any media with pro-Ukrainian positions.

At that, the following tools and methods were used: searches and interrogations of the occupying intelligence services of the peninsula, arrests, denying re-registration of license according to Russian legislation, blocking of websites that were banned in Russia and banning pro-Ukrainian websites, denial of accreditation, making "black lists" of journalists and media outlets, sending warning notifications from the Center for counteraction to extremism.

Based on the monitoring of IMI, this year, just like the year before last, the Federal Security Service (FSB) of the Russian Federation remained one of the most active enemies of press in Crimea, along with the self-proclaimed Crimean authorities controlled by Russia. In 2015, the Federal Service For Supervision Of Communications, Information Technology, And Mass Media(Roskomnadzor) started actively blocking websites and restricting access to them; law enforcement agencies also pressured media outlets.

As a result of the pressure and persecutions, one can acknowledge actual full-scale curtailing of the freedom of press in Crimea in 2015 and the newly formed information vacuum. The occupying authorities allow only the mass media they control to stay there; it introduced Russian mass media and created some new ones. In particular, instead of the Crimean Tatar TV channel *ATR*, it created the pro-Kremlin Crimean Tatar TV channel "*Millet*", financed from the Russian state budget. As a reminder, the local Crimean Tatar holding *ATR* filed documents to Roskomnadzor for re-registration four times, but its application was rejected every time. Also, registration was denied for the information agency "*Krymski Novyny*" ("Crimean News") QHA.

Access to official events, where one needs accreditation to be admitted, was reserved only for the loyal "mass media staff", as the IDs of all others became ineffective after April 1, when the re-registration period for mass media outlets according to the Russian legislation expired. Besides, the Ministry of internal policy and information of Crimea created a list of mass media outlets, whose journalists are forbidden to work on the territory of the peninsula. This list included the information agency QHA "*Krymski Novyny*", the media outlet "*Krym.Realii*", the TV channel *ATR*, and the media outlet "*15 khvylyn*" ("15 minutes").

Event held at Sofiyivska Square in Kyiv in support of Crimean Tatar activists, who suffer from repressions in Crimea, March 16, 2016. Photo by Oleksiy Furman.

Also, the inflow of displaced journalists to mainland Ukraine after the events in April intensified, when the occupying authorities started a campaign of calling journalists in for interrogations, started cases against them, conducted searches in their apartments and detained the "suspicious ones". In particular, the former reporter of the Center of journalist investigations and former correspondent of IMI in Crimea Serhiy Mokrushyn left the peninsula.

In April, Russian FSB officers conducted searches in the apartments of the parents of journalists from the Center of journalist investigations Anna Andriyevska and Natalya Kokorina as a part of the criminal case started for publication at the Center of journalist investigations' website (based on article 280.1 of the RF Criminal Code – public appeals to violation of territorial integrity of the RF). Later it became known that FSB started a criminal case against the Center's journalist Anna Andriyevska based on article 280.1 of the RF Criminal Code concerning publication of her material about volunteers of the battalion "Krym". Andriyevska became a suspect.

Within the framework of the case against the Center of journalist investigations and the so-called "case of February 26," FSB in Crimea summoned some journalists for interrogation. For instance, the Center's journalist Hanna Shaidurova was interrogated, and the editor of this website, Nataliya Kokorina, received an official status of witness in the case started based on article 280.1 of the Criminal Code of the Russian Federation regarding public appeals to commit actions for violation of territorial integrity of the RF. In early April, they searched the home of Sevastopol blogger Halyna Denysova, whom they suspected of "appeals to extremism in social networks", and her computer was taken from her.

In Yalta, FSB officers searched the home of journalist Tetiana Huchakova (former vice editor-in-chief of the website "*Black Sea News*"), then she was taken in for interrogation, and released after that.

Many editorial offices also moved to mainland Ukraine, and started broadcasting from there. In particular, the TV channel *ATR* started broadcasting from Kyiv, and its editorial office moved to the capital. The Crimean information agency *QHA* also moved to Kyiv, and continued its work from there. Earlier, the information agency's director Hayane Yuksel was summoned to the department for counteraction to extremism of the Ministry of Internal Affairs of RF (Center "E") in Simferopol due to informational activities of the agency. The investigators found violation at the agency's website in the fact that it disseminated information about extremist organizations that are banned in RF.

In October 2015, Roskomnadzor informed the editorial office of the Crimean independent news portal "*Sobytiya Kryma*" ("Events of Crimea") about limitation of access to the website on the territory of the RF. In the letter to the editorial office, the Russian agency notified that the information published on the website allegedly "contains appeals to mass disorder, conducting extremist activities, or participation in mass (public) events conducted with violation of the established order". Also, access to the website of the Center of journalist investigations was blocked.

Violation of journalists' rights on the territories occupied by "DPR" and "LPR"

In 2015, on the occupied Ukrainian territories of Donetsk and Luhansk oblasts, IMI registered 17 cases of violations of the rights of journalists and mass media.

This year, on the mentioned territories, the enforcers of "LPR" and "DPR" kept sweeping the information field of Ukrainian mass media, banning Ukrainian TV channels, and jamming radio stations. Also, pro-Russian militants were detaining foreign journalists for inspection, beating journalists, and taking hostages.

For instance, "LPR" imprisoned journalist Maria Varfolomeyeva and kept her from January 9, 2015, to March 3, 2016. She was detained for photographing near buildings in Luhansk, where the militants had their barracks. According to the journalist, she was making photos for one of media outlets in Kharkiv.

Exchange of Varfolomeyeva had failed several times, but on March 3, Varfolomeyeva was exchanged for the woman, who resided on the occupied territory and worked for the militants, and for the Russian citizen Ivan Horbunov, who also worked for the militants.

As Maria told after imprisonment, at first they used physical violence against her, and later – psychological pressure. Maria Varfolomeyeva spent almost half a year in a single confinement cell.

Journalist Mariya Varfolomeyeva, released from imprisonment of so-called "LPR", during session of Press Club of National Media Trade Union of Ukraine and National Association of Journalists of Ukraine, in Kyiv, on March 16, 2015. Photo by Serhiy Tomilenko.

On the occupied territory of Luhanska oblast, the self-proclaimed authorities banned broadcasting of Ukrainian TV channels. In particular, this measure was imposed against "1+1", "2+2", "112 Ukraina", Channel 24, Channel 5, Espresso TV, ICTV, Indigo TV, "Inter", News One, Novyi Kanal, NTN, "Rada", "100", STB, TET, Tonis, TVi, "Ukraine", UNIAN TV, UBR, UTR, First National channel, and also Channel "Dozhd" (Russia). In the occupied Luhansk, separatists were jamming Ukrainian radio stations. For instance, *Hromadske Radio* was jammed by broadcasts of "Kazak radio", and "Radio 24" was substituted by Russian radio stations.

Also, access to some mass media was blocked by Internet providers on demand of the self-proclaimed authorities of "DPR".

Pro-Russian militants of "DPR" were detaining some journalists for some time for check-up, in particular, Italian journalists and Polish journalist Paweł Pieniążek. In "LPR", they detained Russian journalist Viktoria Ivleva, who was later released.

The Russian journalist from "*Novaya Gazeta*" Pavel Kanygin was also unlucky: "DPR" fighters at first arrested him, gave him a beating, and in several hours released him at the Russian-Ukrainian border. The journalist was detained by so-called "state security agencies of "DPR"" for allegedly not having their "accreditation". The militants accused Kanygin of working not for "*Novaya Gazeta*", but for "a Ukrainian media outlet". The "DPR" enforcers said that they deduced this from "a business card of the Ukrainian journalist named Matsuka found on Kanygin". After he was released, Kanygin told that the representatives of "DPR" tried to ascertain, which side of the conflict he is supporting. "I said that I am for peace. At this very moment, I was punched in the face", Kanygin wrote. In his comment for TV channel "24", Pavel Kanygin said that "DPR" does not need any objective journalism. "It is not like I criticized them sharply or anything, I just tried to describe objectively what I've seen in the last months, and during the whole year. As they explained – objective journalism is not required in "DPR". There is war in "DPR", they fight, and they need to be described in a positive way, or not described at all", Pavel Kanygin told.

Besides, the fighters tried to produce their combat leaflets under brands of local newspapers. In particular, this was the case for the newspaper "*Kochegarka*" (Horlivka city, Donetsk oblast): under its brand, the separatists began to issue their news leaflet with news from "DPR", the occupied Crimea, and statements made by the separatists. At that, the newspaper itself ceased to be issued in 2014, and its editorial staff fled from the city.

Also, the militants were censoring information, in particular, forbidding the foreign journalist to release any video showing Russian troops.

Now, there are few sources and little information that help bring up the full picture of what is happening there – many journalists and editorial offices left this territories yet in 2014, also, many media outlets closed down, not wishing to work under the pressure of "DPR" and "LPR" militants. But it can be said with certainty that Ukrainian media outlets and journalists are not welcome there.

Response of journalist community

The Ukrainian journalist community remains one of the most active compared to other civil communities in Ukraine.

During 2015, Ukrainian journalists, media organizations, and movements, as well as regional media communities, responded to various violations of freedom of press in Ukraine 41 times together with international media organizations – from official statements of various organizations to protest actions, including those conducted in the regions.

International organizations also proactively responded to the situation with freedom of press in Ukraine and on the occupied territories – in Crimea and in Donbas. In particular,

the most active ones were the office of Dunja Mijatović, the Committee to Protect Journalists, and "Reporters without borders".

Official statements released by the journalist community and media organizations were related to: establishment of the community broadcasting, cancellation of the by-law on accreditation of journalists in the ATO zone and limitation of access to this zone, about pressure against mass media and censorship in Crimea, appeals to the oligarchs who own mass media to cease interventions into the editorial policies.

Journalists demanded from the Ukrainian authorities to give some response to interrogations of Crimean journalists, picketed oblast branches of the Ministry of Internal Affairs, protested against closing of the case pertaining to an attack against their colleagues.

Mass media were addressing the Ministry of Internal Affairs regarding investigation of assaults against their staff, in particular, **drawing attention to the fact that the beatings of journalists committed with impunity provoke new assaults against them.**

Also, media organizations demanded approval of draft laws on liquidation of the National committee for public morality, as well as about reducing the state involvement in mass media. These appeals were heard by the authorities and the relevant laws were approved in the Verkhovna Rada.

There is a separate topic of the appeals of journalists related to stopping the practice of using "soldiers of information warfare", which was an appeal of journalist organizations of Ukraine, Russia, and Europe.

Besides, almost **the entire journalist community of Ukraine, by tradition, commemorate on September 16 the death of Georgiy Gongadze and all journalists who perished.** This year, the event was conducted not just in many oblast centers, but also in towns, in particular, in Kramatorsk.

In the end of the year, mass protests of Ukrainian journalists started against restriction of access to the ATO zone. Military correspondents of Ukrainian media outlets demanded from the authorities to cancel the numerous restrictions imposed on the work of journalists in the area of the anti-terrorist operation. Media organizations criticized the Ministry of Defense' new rules for journalists in the ATO zone.

